І чужому научайтесь,
й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку:
BArcly 7-4125

РІК LXV. Ч. 136. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 18-го ЛИПНЯ 1958 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JULY 18, 1958 No. 136. VOL. LXV.

АМЕРИКА СКРІПЛЮЄ СВОЇ СИЛИ НА СЕРЕДНЬОМУ СХОДІ ВИСИЛКОЮ НОВИХ ВІЙСЬК ДО ЛИВАНУ І ТУРЕЧЧИНИ. АНГЛІЙСЬКІ ПАРАШУТИСТИ ВИСАДИЛИСЬ В ЙОРДАНІЇ. МОСКВА ПРОТЕСТУЄ І ЗАПОВІДАЄ ВІЙСЬКОВІ МАНЕВРИ БІЛЯ КОРДОНІВ З ТУРЕЧЧИНОЮ Й ІРАНОМ. ОН РАДЯТЬ.

ДО ТУРЕЧЧИНИ ВИСЛАНО З'ЄДНАННЯ, ВИШКОЛЕНІ В АТОМОВІЙ ЗБРОЇ

Вашингтон. — Американські збройні сили перебувають далі в стані гострого поготівля. Всі відпустки здержані. Із З'єдинених Держав Америки, із Західньої Німеччини та інших територій у світі вислано в напрямі на Середній Схід дальші військові з'єднання. Із Західньої Німеччини відлетіла дня 16 липня транспортовими літаками до Адани в Туреччині бойова група із 1,600 парашутистів. Зложена ця група з з'єднань 24-ої американської дивізії, стаціонованої у Мюнхені та в Авсбургу. Адана, куди вислано ці з'єднання парашутистів, находиться в південній частині турецького побережжя, поблизу турецько-сирійського кордону. З'єднанням парашутистів командує полк. Томас В. Шаркі і вони діятимуть далі в рямцях американських збройних сил, очолюваних адмірал. Джеймсом Л. Галловеєм. Із Західньої Німеччини мали відлетіти дві такі групи парашутистів, але з огляду на те, що в останній хвилині треба було літаків для інших, не поданих до відома цілей, виїзд другої групи парашутистів здержано. Чи задержаться з'єднання американських парашутистів в Адані, покищо невідомо. Згідно із заявою пресового секретаря Білого Дому Дж. С. Гагерті, американські з'єднання мали б бути спрямовані через Туреччину на Ливан. В одночас із цим з військових баз у ЗДА від'їхали на Середній Схід дальші з'єднання морської піхоти. В політичних колах переконані, що З'єдинені Держави не будуть інтервеніювати мілітарно в справі Іраку, де відбувся прозахідний переворот і де прийшли до влади офіцери і прихильники пронасерівської орієнтації. Американські з'єднання, які перебувають вже в Ливані, обмежують свої акції до охорони американської амбасади, уряду і бейрутського міжнародного летовища. Ніяких боїв із повстанцями вони не починають. Вислані із західньої Німеччини з'єднання вишколені в уживанні атомової зброї й озброєні найновішими родами цієї зброї.

В ДОРОЗІ НА СЕРЕДНІЙ СХІД

Поставивши в гостре поготівля всі свої збройні сили у зв'язку з кризою на Середньому Сході, Америка продовжувала рівночасно висилку своїх збройних сил до Ливану і Туреччини, відповідаючи на прохання тих країн та здійснюючи свої договірні зобов'язання. На фото: вояки американської морської піхоти з табору в Північній Кароліні в транспортовому літаку, що везе їх до Ливану. Упродовж середи, 16-го липня, приблизно 2,000 нових вояків морської піхоти перекинено до Бейруту для скріплення вже висаджених раніше в Ливані 5,400 вояків. Понад 1,600 американських вояків з американських і німецьких баз перекинено до Туреччини. Акція пересилки американських військ є для охорони незалежности Ливану.

СЕЛВИН ЛЛОЙД ПРИБУВ ДО ЗДА, МОРФІ ВИЇХАВ ДО БЕЙРУТУ

Вашингтон. — Сюди прибув в четвер 17 липня ранком для відбуття нарад із державним секретарем Джаном Фостером Доллесом британський міністер закордонних прав разом із шефом штабу оборони маршалом летунства Вільямом Диксоном. Цього ж самого дня прилетів із Канади міністер закордонних справ Сидні Смит. Темою нарад будуть справи, зв'язані з американською і британською акцією на Середньому Сході і під час конференції будуть обміркувані дальші заходи в цій справі. День перед тим, в середу 16 відлетів до Бейруту Роберт Морфі, заступник державного підсекретаря, висланий туди, як спеціяльний репрезентант президента Айзенгавера, із завданням повести там потрібні для встановлення миру заходи. Президент Айзенгавер одержав каблеграму від уряду Ірану, Пакистану і Туреччини з висловами признання за висилку військ до Ливану, що скріпило видатно позицію згаданих країн. В урядових колах у Вашингтоні переконані, що Совєтський Союз не буде інтервеніювати збройно в середньо - східні справи й обмежиться виключно до завзятої антиамериканської пропаганди, в якій представлятиме З'єдинені Держави Америки, як агресора й експлуататора. Від'їжджаючи на Схід, Морфі, один із найздібніших американських дипломатів, відбув конференцію із президентом Айзенгавером і державним секретарем Джаном Фостером Доллесом, як теж секретарем оборони Нілом Г. МекЕлроєм та головою об'єднаних шефів штабів ген. Натаном Ф. Твайнінгом, на якій одержав докладні інструкції для своєї діяльности на Середньому Сході. В розмові з журналістами перед своїм виїздом Морфі назвав ситуацію дуже поважною і політично і мілітарно.

Роберт Морфі

МОСКВА ПОГРОЖУЄ ВЛАСНОЮ АКЦІЄЮ НА СЕРЕДНЬОМУ СХОДІ

Москва. — В середу 16 ц. м. совєтський міністер закордонних справ Андрей Громико передав американському амбасадорові в Москві Левелинові Томпсонові ноту-заяву, яка закінчується буквально так: „...Совєтський уряд вважає, що ситуація на Середньому Сході, створена одвертою агресією збоку ЗДА, підтримуваною іншими колоніяльними державами, є надзвичайно алярмуюча і небезпечна для світового миру. У цих обставинах Рада Безпеки й Генеральна Асамблея Об'єднаних Націй мусять вжити негайних і рішучих заходів для припинення агресії і охорони державної незалежности арабських країн, які впали жертвою неспровокованої атаки. Совєтський уряд закликає уряд З'єдинених Держав припинити свою збройну інтервенцію у внутрішні справи арабських країн та негайно відкликати свої війська з Ливану. Совєтський уряд заявляє, що Совєтський Союз не може залишитись байдужий до подій, які створюють поважну небезпеку в обширі, сумежному з його кордонами, та застерігає собі право вжити необхідні заходи, продиктовані інтересами миру і безпеки". В першій частині тієї заяви совєтський уряд — шаблоном з попередньої пропагандивної кампанії фразами — лає Багдадський пакт, короля Фейсала II і короля Гуссейна, висловлюється з великим признанням про новий іракський уряд генерала Абдуля Карім ель-Кассема й критикує вислання американських військ до Ливану, як нібито „збройну інтервенцію", позбавлену всяких об'єктивних потреб і не спровокованих ніякими подіями в Ливані. Що Совєти розуміють під „необхідними заходами, продиктованими інтересами миру і безпеки" — ніхто з совєтських вожаків нічого не сказав, але майже одночасно повідомлено про започаткування „військових маневрів" в Туркестанській військовій окрузі та Закавказзі, що притикає до кордонів Афганістану і Ірану.

Совєтський уряд проголосив визнання нового режиму в Іраку. Президент З'єдиненої Арабської Республіки Гамаль Абдель Нассер з яхти, якою вертався з відвідин у Тіта, проголосив заяву, що збройний виступ проти нового уряду в Іраку буде зрозумілий, як виступ проти Арабської Республіки і вона негайно на нього зареагує. Коментатори вважають, що Нассер адресував свою погрозу під адресою Йорданії, якої король Гуссейн гостро натаврував переворот в Іраку та закликав нарід Іраку до повстання проти „зрадників своєї батьківщини". Також комуністичний Китай і Ємен поквапно проголосили визнання нового уряду в Іраку. Гадають, що їхнім слідом підуть всі комуністичні країни.

ЗДА ЗІБРАЛИ ДОКАЗИ АКТІВ АҐРЕСІЇ В ЛИВАНІ

Вашингтон. — Державний департамент передав у середу 16 липня ц. р. Конгресові список всіх актів агресії, вчинених Об'єднаною Арабською Республікою проти Ливану. Зі звідомлення, базованого на фактах встановлених американською розвідкою, виходить, що на протязі 40 днів, від 11 травня до 21 червня додано 125 актів мілітарної агресії на територію Ливану й інтервенції у внутрішні справи тієї країни. Ознайомив з цим звідомленням членів Конгресу державний підсекретар Крістіян А. Гертер на спільному закритому засіданні комісії закордонних справ і Палати Репрезентантів і Сенату. На цьому засіданні розглядано не тільки справу „посередньої агресії", що нею був загрожений Ливан, але теж і цілість американської середньосхідньої політики. Із звідомлення американської розвідки виходить, що револьта і заворушення в Ливані були викликані сирійськими агентами і що ливанські повстанці були підтримувані постійно і грішми і зброєю і людьми, насиланими Єгиптом і Сирією. Всі страйки і демонстрації в Ливані організувала сирійська розвідка і в критичному часі на протязі п'яти тижнів Сирія перекинула на територію Ливану понад 2.000 вояків. Ставлення членів Конгресу до акції започаткованої през. Айзенгавером для протидіяння дальшій агресії на Ливан було далі різне. Деякі із відповідальних членів Конгресу висловлюють сумнів у доцільності цієї акції, але стверджують, що в даній ситуації, коли війська вже вислано, акцію уряду треба піддержати. Більшість республіканців і демократів підтримує беззастережно американську акцію на Середньому Сході, вважаючи її конечною. Під час засідання конгресових комісій закордонних справ висловлено в бік державного департаменту закид, чому американська розвідка не поінформувала як слід про ситуацію і події в Іраку.

АНГЛІЙСЬКІ ПАРАШУТИСТИ ВИСАДИЛИСЬ В ЙОРДАНІЇ

Лондон, 17-го липня. — Сьогодні вранці тут повідомлено, що більші з'єднання англійських парашутистів висадились на летовищі в Аммані, столиці Йорданії. Акція висадки британських військ в Йорданії почалась на проханні йорданського уряду, який не бачить можливостей охоронити свою суверенність в теперішніх обставинах власними силами. Англійське рішення задоволити прохання Йорданії та негайну висилку англійських військ до тієї арабської країни вияснював прем'єр Мекміллен в парляменті. Рівночасно із висилкою парашутистів до Йорданії, яку можна було передбачувати у зв'язку з останнім розвитком подій в тій частині світу, відбувається рівночасно скріплювання британських гарнізонів в середземноморському районі, зокрема на Кипрі. Англійський міністер закордонних справЛлойд прибув на наради до Вашингтону. В Лондоні відбуваються наради уряду і генерального штабу, і хоч з цих нарад не проголошується жадних комунікатів, ситуацію в загальному вважається за дуже поважну.

БЮЛЕТЕНЬ

В останній хвилині наспіло радіоповідомлення, що французькі воєнні кораблі заплили до пристані в Бейруті.

В ЛИВАНІ СПОКІЙ — В ІРАКУ ПОТВЕРДЖЕНО АКТ ВБИВСТВА КОРОЛЯ ФЕЙСАЛА II

Це є одна з останніх фотографій принца Абдула Іллага (зліва) і короля Іраку Файсаля II. Іракська радіовисильня подала повідомлення нової влади, потверджуючи вбивство обидвох цих державних мужів.

Бейрут. — Головний командант американськими військами на Середньому Сході адмірал Джеймс Л. Галловей перевів наради з шефом штабу ливанської армії генералом Фуадом Шебабом, який запевнив йому свою співпрацю. Американські військові частини малими групами вступили до Бейруту і зайняли центр міста, обступивши особливо будинки американської амбасади та палац президента Шамуна. Юрби народу придивлялись вмаршові військ із „джіпами", танками й панцирними возами. Лідер повстанської опозиції в Бейруті Салеб Салаам проголосив припинення збройних дій і з партизанського боку не впав ні один стріл. Американські війська дістали приказ не зачіпати партизанів, однак рішуче реагувати на кожну атаку на американське військо. — Тимчасом радіо з столиці Іраку Багдаду вперше подало офіційну вістку про смерть іракського короля Фейсала II, як також прем'єра Нурі ас-Сайда. За повідомленням від іракського амбасадора в Багдаді — короля Фейсала вбив вояк із палатної сторожі, член військової змови. За іншою вісткою — застрелив короля військовий старшина. Революційний уряд стримувався з оприлюдненням тієї вістки з уваги на популярність короля в народі. Генерал Надім Рубайя, який був амбасадором Іраку в Савді Арабії та який в новому режимі став головою тричленної Державної Ради, вернувся до Багдаду. Великі маси арабів вітали його на вулицях Багдаду. В кривавій революції згинуло протягом одної ночі — за твердженням газет — коло 200 осіб, керівників і найбільших прихильників короля Фейсала та його уряду. В столиці Іраку настав спокій. Новий прем'єр генерал ель-Кассем відбув свою першу розмову з амбасадорами Англії і ЗДА, запевнивши їх, що життю громадян ЗДА й Англії в Іраку не грозить небезпека.

Папа закликає до молитов за мир

Рим. — У вівторок 15-го ц. м., в день висаду в Ливані американських військ, Папа Пій XII проголосив Енцикліку до всіх єпископів і архиєпископів Католицької Церкви з закликом до молитов за мир у світі. Енцикліка була датована днем раніше — коли то в Іраку вибухла кривава революція, яка страшенно загострила затяжну кризу на Середньому Сході. Папа пригадав в своїй Енцикліці довге змагання за мир, що його ведено протягом перебування Пія XII на Апостольському Престолі. В міжчасі — твердив Папа — невдача мирових зусиль спричинила другу світову війну та перегони у зброєнні після тієї війни, при чому зброєння охопило й найстрашнішу ядрову зброю. Папа звертає увагу, що нова світова війна винищила б фізично не тільки переможених, але й переможців та все людство. Тому Папа закликає до молитов по всьому світі до Пречистої Діви, щоб Вона захоронила світ перед новою війною. Вірні повинні молитися за відбудову свободи для переслідуваної Віри й Церкви в Совєтському Союзі й інших комуністичних країнах. В Енцикліці не говориться виразно про Середній Схід і з'вязану з останньою тамошньою кризою і про безпосередню загрозу війни.

Сенат радить над законопроєктом у справі договорів про взаємну торгівлю

Вашингтон. — В середу дня 16 липня ц. р. в Сенаті почалася дебата над законопроєктом про продовження дійсности акту про взаємні торговельні договори, окрема над запропонованою деякими сенаторами поправкою до цього законопроєкту, яка у великій мірі обмежує уповноваження Президента в цій ділянці. Все ж таки, під сучасну пору уряд диспонує потрібною кількістю голосів для відкинення такої поправки. Сен. Новленд, провідник республіканців у Конгресі, заявив, що ця поправка, як теж інші поправки, пропоновані сенаторами, будуть відкинені і передані на узгіднення сенатсько-палатній конференції. Голосування над законопроєктом відбудеться ще цього тижня.

РАДА БЕЗПЕКИ ОН ПРОДОВЖУЄ ДЕБАТИ В СПРАВІ ЛИВАНУ

Об'єднані Нації. — В середу 16 ц. м. продовжувались палкі дебати в Раді Безпеки Об'єднаних Націй, при чому американський представник Генрі Кебот Ладж забирав тричі слово, а совєтський представник Аркадій Соболєв — двічі. Дебата велася довкола справи: доцільности перебування в Ливані групи обсерваторів ОН та їх діяльности і довкола висаду американських військ в Ливані. Генеральний секретар ОН Гаммершилд повідомив, що від 15 липня ц. р. обсерватори ОН дістали доступ до всіх частин ливансько-сирійського кордону. Кебот-Ладж твердив, що в ситуації, яка створилась після революції в Іраку обсерватори ОН в Ливані мають замалі прерогативи і ОН повинні вжити дальших та глибших заходів. Коли Соболєв, лаючись під адресою Америки, почав порівнювати її політику з політикою Гітлера, Кебот-Ладж негайно пригадав йому, що це власне Совєтський Союз був союзником Гітлера та уможливив пактом Ріббентропа-Молотова вибух другої світової війни. КеботЛадж підкреслив, що Совєти вже від Гітлера домагалися доступу до Перської затоки та що й після закінчення останньої війни змагали до тієї самої цілі. Американський амбасадор заперечив твердження Соболєва, немов би арабський націоналізм і підривна робота для проваджування легітимних урядів — це одно і те саме. — Шведський представник Гуннар Ярінг піддав у сумнів, чи військові обсерватори ОН в Ливані в теперішній ситуації після вислання туди американських військ, взагалі потрібні, і застеріг собі зголошення відповідної резолюції. Репрезентант Японії обіцяв підтримання американської резолюції з застереженням щодо її подробиць. Представник Ливану застерігся проти називання його країни Соболєвим, що Ливан „окупований американцями". Ливан, мовляв, залишається суверенною державою. Єгипетський делегат Омар Люфті доказував, що не було потреби висилати військо до Ливану. — Засідання Ради Безпеки ОН перерване до четверга пополудня. Голосуватимуть над двома зголошеними там резолюціями — американською і совєтською.

НАЦІОНАЛЬНИЙ КИТАЙ ОСНОВНО ЗМІНИВ УРЯД

Тайпей. — На Формозі (Тайвані) президент Чіянг Кай-шек перевів основну зміну уряду. Новим прем'єром став віцепрезидент Чен Ченг, що його загально вважають наступником Чіянг Кай-шека. Новим міністром закордонних справ став віцепрем'єр Гуанг Шао-ку, який має високу економічну освіту, добуту в Англії. Дотеперішній міністер закордонних справ Джордж Єг буде призначений амбасадором ЗДА, бо теперішній довголітній амбасадор Галлінгтон Тонг давно висловлював бажання відійти на спочинок.

Де Ґоль поїде до Лондону

Париж. — Французький прем'єр Шарль де Ґоль прийняв запрошення англійського уряду, передане йому особисто прем'єром Геролдом Мекмілленом та заповів свій приїзд до Лондону з офіційними відвідинами на близьку осінь цього року. Вона відбудеться, мабуть, зараз після плебісциту над новою французькою конституцією, що заповіджений на 5 -го жовтня ц. р. Хоч ген. де Ґоль у принципі прийняв також запрошення від през. Айзенгавера прибути до Вашинґтону, про те йому куди трудніше знайти вільний час на подорож до Америки, ніж до Англії, почерез Канал. Англійці вже тепер заповідають, що влаштують маніфестаційне прийняття де Ґолеві, може саме тому, щоб направити не дуже сердечні взаємини з ним під час останньої війни, коли де Ґоль очолював закордонно-еміґрантський французький державний центр. З цієї самої причини передбачують, що в Лондоні відбудеться зустріч де Ґоля з Винстоном Черчилом.

В АМЕРИЦІ

● **19-річний Роберт Бедржитскі,** мабуть польського роду, спікер радіовисильні Глендів у Монтані, під кінець минулого тижня їдучи автом із швидкістю 90 миль на годину задрімав. Його авто з'їхало з дороги і впало в рів, де він пролежав 36 годин, поки випадково не побачила його дружина іншого водія, який зупинився. Поліційна патруля тричі проїздила дорогою і не бачила перевернутого авта в рові. Згадана жінка завважила руку, яка давала слабі знаки через вікно. Роберт Бедржитскі має здавлені легені, зламану ногу, кілька зламаних ребер та інші ушкодження.

● **Мільйонер Бернард Ґолдфайн з Бостону,** який придбав собі сумну славу голосною на весь світ аферою зв'язаною з його масовими дарунками, що їх він від років розсилав різним впливовим особам, дістав писаного олівцем листа від 12-річної школярки Кеті Реґан з Флориди, в якому вона просить, щоб він прислав їй кілька спідничок. Невідомо, чи це був жарт, чи лист автентичний.

● **У Форест-парку в дільниці** Вудгейвен на Брукливі, в Ню Йорку, згинули минулої суботи від удару грому три юнаки, що схоронились під час громовиці під деревом. З цієї нагоди американські асекураційні компанії звернулися до міського населення з закликом звертати більше уваги на небезпеку, яка загрожує під час громовиці. У тому заклику сказано, що смертність мешканців ЗДА від ударів грому по містах вища, ніж по селах, де люди більше бережуться.

● **Секретар хліборобства Езра Бенсон** зрікся пляну відвідати цього року Совєтський Союз. Він хотів „ревізитувати" совєтських „хліборобів", що приїздили до ЗДА.

У СВІТІ

● **Американський турист Гомер А. Томлінсон з Квінс Вілледж,** стейт Ню Йорк, 65-річний голова релігійної секти, яка — за його словами — нараховує 70 мільйонів осіб (?), вийшов у Москві на Красну площу в барвистому китайському халаті, з бляшаною короною на голові і кріслом у руці, сів посеред здивованої юрби і проголосив себе „царем Росії". Він уже раніше проголошував себе королем Англії і володарем Франції, Німеччини та інших країн. Совєтська поліція не ставила йому ніяких перешкод у тій маскараді, вважаючи, що, це є добре, коли якийсь американець осмішує себе і своїх земляків.

● **На Малайському півострові** помер минулої неділі колишній султан Кедагу Бадлішах, вихованець Оксфордського університету в Англії. Бадлішах був противником повної суверенности Малайської Федерації в складі Британського Коммонвелту, однак його погляди не були популярні і в загальному голосуванні в 1955 році виграв вибори його брат, який став прем'єром нової державки. Колишній султан помер на атаку серця у 64-му році життя під час гри в теніс.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

СИМВОЛ НЕМИНУЧОГО КІНЦЯ ТИРАНІЇ

У понеділок 14 липня ц. р., як і кожного року на протязі вже майже 70 років, починаючи від 1889 року, вся Франція, особливо ж столиця її Париж, відзначали урочисто 169-ті роковини здобуття Бастилії, події, що стала початком не тільки великої французької революції, але й революційних, свободолюбних рухів в усьому світі. Проголошені тоді гасла „волі, рівности і братерства" хвилюють ще й досьогодні серця й уми людей, що прагнуть їх справжнього здійснення в житті народів і людства.

169 років тому, 14-го липня 1789 року, впали брами нездобутної, здавалося б, Бастильської твердині-тюрми. Її здобули штурмом після довгої облоги і безуспішних атак паризькі „кравці, наймити, колодії й винарі" разом із збунтованими вояками королівської гвардії. Під час її здобуття Бастилія не була вже грізною, переповненою в'язнями, як колись, тюрмою (в ній було всього сім в'язнів), і не була важливою стратегічною позицією в оборонній системі французької столиці. Але збудована, як твердиня, ще в 14-му сторіччі і бувши твердинею на протязі трьох дальших сторіч, — у 18-му сторіччі вона стала грізною в'язницею, що в ній унешкідливлювано здебільша на все життя ворогів королівського абсолютизму, стала символом зненавидженим свободолюбними людьми тодішньої Франції.

Ідей революції не змогли згасити ні пізніший режим і війни Наполеона Бонапарта, ні спроби встановити знову у Франції Бурбонів чи хоч би й навіть наслідників Бонапарта. Залишилися живими ці ідеї і в інших країнах, навіть з абсолютистичними режимами, і в багатьох випадках привели до повного знищення цих режимів з їх поліційними системами і в'язницями, символом яких для революційних мас 1789 року стала Бастилія.

Іронією долі чи в силу історичного призначення складалося дуже часто так, що на протязі 17-ти десятиріч, які минули від дня здобуття Бастилії, революційні початково рухи, будовані на ідеях французької революції, ставали згодом, після свого приходу до влади, режимами реакційними, назадницькими, дуже часто цілком ворожими й далекими до проголошуваних колись ідей. Наймаркантнішим прикладом такого звироднїння революційного руху може бути большевицька революція 1917 року, що на руїнах „єдиної неділимої" царської тюрми побудувала тюрму стократ ганебнішу й жорстокішу, як царська, створила систему масового поневолення і душогубства, що до неї не додумалися навіть найбільші реакціонери з-поміж царських охранників і жандармів. Під сучасну пору „жовтнева революція", здійснювана буцімто для блага „гнаних і голодних", для знищення кляси поневолювачів і визискувачів, вилилася в безоглядний, експлуататорський, тиранічний режим, в суцільну „всесоюзну" тюрму, чи по-модерному — велетенський концтабір, глибоко зненавиджений широкими народними масами, що слушно вбачають у ньому усоблення нового деспотизму, нової тиранії, нової нелюдської неволі. Сьогодні і для широких мас поневолених Москвою народів і для всіх вільних народів у світі, загрожених агресивним деспотизмом і п'ятими колонами московського большевизму, Совєтський Союз є величезною Бастилією, яку треба знищити, щоб на її руїнах побудувати нове, справді вільне життя.

В обличчі московського деспотизму і тиранії, очолюваних донедавна дегенератом Сталіним, а тепер Нікітою Хрущовим, в обличчі здійснюваної цією тиранією таких народовбивчих акцій, як облога голодом України в 1933 році, трагічну пам'ять якої відзначають цього року українці у вільному світі, як катинський, львівський і вінницький масові злочини, як криваве здушення великих берлінських і познанських заворушень і потому мадярської революції в 1956 році, в обличчі тих переслідувань, що їх сьогодні по двох роках пацифікації зазнає Мадярщина, а з нею й інші сателітні країни, блідне Бастилія французького деспотизму 18-го сторіччя з її сімома в'язнями. А проте, знищення Бастилії, що не тільки дало початок французькій революції, але й стало кінцем королівської тиранії і деспотизму, є й для сьогоднішнього світу, що перебуває в тяжкому змаганні з новою сучасною тиранією червоних московських самодержців, символом неминучого кінця цієї тиранії, що прийти мусить так, як прийшла була велика французька революція. Московська Бастилія, всесоюзна московська тюрма завалиться під натиском народного гніву так само, як 169 років тому завалилась під ударами вояків і ремісників паризька Бастилія. Тоді впадуть тюремні ворота і київської Лук'янівки, і львівських Бриґідок, і московської Луб'янки і всіх інших тюрем Совєтського Союзу, і відкриються брами совєтських концентраційних таборів, що за ними караються мільйони селян, робітників й інтеліґентів, поневолених Москвою народів.

АМЕРИКАНСЬКА АКЦІЯ В ЛИВАНІ

Нема буквально ні одної газети в світі, яка не займалася б тепер акцією З'єдинених Держав на Середньому Сході. Висад 5,000 вояків морської піхоти на побережжя Ливану і його летовище під Бейрутом став історичною подією, наслідків якої трудно передбачити. Може це буде тільки один епізод в історії Середнього Сходу, що допоможе стабілізувати тамошні відносини й закінчиться відкликанням військ, коли — як заповів Президент — Об'єднані Нації переймуть від ЗДА на себе зобов'язання дбати за мир і лад у тій частині світу. В такому разі це був би льокальний конфлікт без дальших і ширших розгалужень. Але може статися й інакше. За почином і з активною допомогою урядів в Москві, Пейпінґу й в Каїро може, дійсно, напливатимуть тепер на Середній Схід, до Ливану, Йорданії, Іраку, Ірану й Савді Арабії „добровільці" в одягах тубільців названих країн, які підсичуватимуть заколот, розпалюватимуть громадянські війни і поза Ливаном та Іраком, і провокуватимуть протизаходи збоку ЗДА й Англії. У практиці це означало б вибух третьої світової війни, що прийшов би ще швидше, якщо збройно виступив би СССР.

Проголошення стану поготівля всіх американських збройних сил, на континенті й водах Америки, і скрізь, де тільки вони стаціонують, вказує на те, що Президент і Пентаґон не виключають найгіршої можливости і приготовляються на її випадок. Не хочуть її ні през. Айзенгавер, ні Конґрес, ні маси американського народу. Але — як заявив кол. президент Гаррі Труман — у ситуації, що настала після вибуху революції в Іраку, не було багато шляхів до вибору. Єдиний інший шлях, який ще залишався — був шлях угодівства, „апізменту", шлях капітуляції перед совєтським імперіялізмом, який зумів запрягти до свого воза арабський націоналізм, очолюваний єгипетським президентом Нассером. Патріоти-фанатики з вулиць Каїро, Дамаску, Бейруту й Багдаду не знають, що їхні шляхетні почування використовує Москва для своїх ганебних цілей, як не знали про це покійні Едвард Бенеш і Ян Масарик, що промостили в Чехії шлях Москві до Середньої Европи, як не знали всі ті „співіснувальники" в Китаї, Індо-Китаї, на Мадярщині, в Польщі, в Румунії і Болгарії, які творили з комуністами „народні фронти", в яких швидко потім усі вони, наївні слабодухи, зникли, залишивши на своїх могилах і на могилі незалежности своїх батьківщин явних московських і пейпінґських ступайків. І в Україні були наївні патріоти-співіснувальники, які вірили, що „нас Москва не з'їсть", і закликали до співпраці з „російським пролетаріятом" та „російською соціялістичною демократією". Де ділися всі ті укапісти, боротьбісти, члени КПЗУ, всі шумскісти й волубуєвці, які вірили в розвиток української самобутности в тісному союзі з Москвою?!

І тому справа не в тому, чи президент Ґамаль Абдель Нассер свідомо чи несвідомо потурає совєтській інфільтрації на Середньому Сході, а в тому, до чого насправді доводить безперервне нацьковування радіовисилень з Москви, Каїро і Дамаску, які протягом останніх 3-4 років вдень і вночі в унісон впоюють в арабські маси ненависть до Заходу. Коли в Іраку вбивають престолонаслідника, міністра закордонних справ та інших керівників і їхні тіла волочуть вулицями, — і коли в Бейруті підкидають бомби на базарі, будують барикади і стріляють із скорострілів, — то це „внутрішні справи" тих країн. Але це вже не внутрішня їхня справа, коли безпосередньо внаслідок таких дій кожна з тих країн за чергою, а швидко й цілий Середній Схід, опиниться в орбіті совєтських політично-економічних і військових впливів, і коли справжнім диктатором буде не той чи інший арабський патріот з-над Нілу, Йордану, Евфрату чи Тиґру, а людина з червоного Кремлю над річкою Москвою.

ЗДА не хотіли встрявати збройно у середньо-східні справи. Три місяці триває заколот у Ливані. Як твердять американські коментатори — під натиском американської дипломатії президент Ливану, Шамун, увесь час стримувався від одвертого заклику про допомогу, інформований американським амбасадором, що він тієї допомоги не дістане, поки існує іскорка надії, що можна й так завести лад в Ливані: з участю „обсерваторів" Об'єднаних Націй, за посередництвом генерального секретаря ОН Гаммершилда та шляхом компромісу з провідниками збунтованої опозиції, що створила собі „приватну армію". Всі ці способи завели, а вибух революції в Іраку поклав остаточно хрест на надії, що на Середньому Сході триватиме рівновага сил. Щоб зберегти мир, Америка шукала співпраці з невтральними арабськими країнами, що були приязні супроти Москви. Але вона не могла поступитись далі від тої тактики, бо це означало б — зректися всіх власних впливів. І тому це вже була не справа важливости для Америки й всього вільного світу будь-котрої з країн Середнього Сходу — Ливану, Йорданії чи Іраку — але справа престижу. Вибух революції в Іраку з такими жорстокими проявами, як фізичне винищування найстарших і найвірніших приятелів Заходу, не залишав сумніву, що в Ливані, Йорданії і, мабуть, в Савді Арабії, прозахідні режими не вдержаться. Єгипетська, совєтська й комуно-китайська преса привітала події в Іраку з ентузіязмом, як наявний кінець впливів Вашинґтону, Лондону, Парижу й усього Заходу. Цікаво, наприклад, що в Токіо оцінено революцію в Іраку негайно, як загрозу для японського торговельного експорту, бо, мовляв, новий іракський уряд спроваджуватиме товари з СССР, а не з Японії. Байдужність Вашинґтону супроти цих подій була б рівнозначною з загиренням всього американського і всього західнього авторитету в очах арабського світу та могутнім зростом поваги до Москви.

Ю. Студинський

НОВА ПЕРЕМОГА АДЕНАУЕРА

Напередодні виборів до крайового сойму Нордрайн-Вестфалії ми відвідали Бонн, Кельн і Дюссельдорф, тобто три головні міста цієї найбільшої німецької країни, що дає 1/3 всіх послів до Бундестаґу.

Тому вибори до крайового сойму мали не абияке політичне значення. А що в цій країні, найбагатшій під оглядом промисловим, зовсім немає безробіття, ці вибори відбувалися під гаслом не внутрішньої, а зовнішньої політики. По всіх вулицях висіли величезні плакати опозиції: „Вам загрожує атомова смерть!", а біля тих плякатів стояли визначні професори фізики, соціял-демократи, закликаючи проти уряду Аденауера. Були, очевидячки, і плакати Християнсько-Суспільної партії: „Ми — проти атомових бомб, але атомові бомби мусять бути знищені в цілому світі!"

Найбільші оптимісти, члени Християнсько-Суспільної партії, вважали, що в найкращому випадку їхня партія затримає здобуті вже в попередніх виборах місця. Соціялісти були переконані, що вони вдержать свій уряд в цій країні, який постав на основі порозуміння з партією Вільних німецьких демократів і так званим Німецьким бльоком БГЕ — партією, що складається переважно з німецьких втікачів із східніх земель. Про абсолютну більшість християнських суспільників ніхто й не думав. Тим часом сталося нове „чудо": 50,5% отримала партія Аденауера. Ці вибори мають і те значення, що уряд Аденауера отримав також абсолютну більшість в Бундесраті, тобто в соймі країв.

Не абияке значення у виборах мала телевізія, через яку промовляв до виборців визначний християнсько-суспільний діяч Карл Арнольд, кандидат на прем'єра Нордрайн-Вестфалії, що помер за кілька днів перед виборами. Казали, що Карл Арнольд — один із наповажніших кандидатів на місце Аденауера. Як колишній робітник, був він одним із провідників робітничих синдикатів, і тому соціялісти вірили, що його смерть спричиниться до провалу Християнсько-Суспільної партії. Але цього також не сталося. Ситі і добре одягнені німецькі робітники у великій більшості віддали свої голоси не за соціялістичну партію, але за партію християнських демократів.

Заклики проти озброєння німецького війська атомовою зброєю не викликали, як бачимо, враження серед виборців. Католицькі єпископи напередодні виборів видали деклярацію, в якій заявили, що християнська совість може погоджуватися з атомовою зброєю свого війська, коли треба боронити батьківщину від ворога-напасника, який має атомову зброю. Нема найменшого сумніву, що ця заява найвищих достойників Католицької Церкви мала не абиякий відгук серед католицьких мас Нордрайн-Вестфалії. Але уряд Аденауера не отримав би абсолютної більшости, якби не сильний фронт католиків і євангеликів, що об'єднуються в Християнсько-Суспільній партії.

Вільні німецькі демократи, партія великих німецьких буржуа, які з внутрішньополітичних причин дуже часто ідуть рука-в-руку з соціялістами, зазнали тяжкої поразки. Німецький виборець не розуміє, мабуть, їхньої політики, знаючи програму соціялістичної партії, яка суперечить політичним догмам німецьких лібералів. Зрештою, виборець дуже добре знає про наказ розв'язаної урядом комуністичної партії — голосувати за соціялістичний список. І тому він тратить довір'я і до Соціялістичної партії, тим паче, що першим заступником Оленгауера є колишній комуніст Венер.

Соціялістичний уряд Нордрайн-Вестфалії уступив в цій найбільшій німецькій країні і до керми приходить уряд під проводом християнських суспільників (ЦДУ).

Всі однозгідні в тому, що ці вибори виграли Аденауер і міністер господарства Ерґардт. Добробут був гаслом сильнішим, ніж небезпека атомової зброї.

Можливо, що мають рацію ті коментатори в американській пресі, які вказують на помилки політики ЗДА, які привели до такого стану. Можливо, що помилкою було — те, що в листопаді 1956 року позбавили Нассера нагоди стати політичним емігрантом, яким став би він після англо-французької воєнної кампанії, проведеної до кінця, — так само, як напевно ніхто з нас не похваляв байдужности Америки і всіх інших країн Заходу супроти подій на Мадярщині. Тепер і керівні американські діячі не мають сумніву, що помилкою була пацифістична американська пропаґанда на японському й німецькому теренах після окупування тих країн, що помилкою була політика „беззастережної капітуляції", застосована супроти тих країн, що помилкою було врятування Совєтів від повної катастрофи у другій світовій війні. Ми, українці, знаємо якою помилковою була політика Заходу супроти визвольних змагань народів царської Росії, які проголосили власні національні держави й із що помилкою було трятутанпроти большевицької аґресії — без найменшого зрозуміння від Заходу. Коли б не було всіх тих помилок, а їх зроблено більше (визнання СССР в 1933 році, заборона ген. МекАртурові переступати річку Ялу, байдужність до Дієнбієнфу і т. д.) — не треба було б нині висилати військо до Ливану. Але добре сталося, що не зроблено ще одної помилки. Добре сталося, що слова про вірність принципам волі підтримано ділом. І з найбільшим признанням вислухали всі вільні люди у світі заяву Президента, що він готов спокійно зустрінути всі наслідки цього свого правильного вчинку.

І. К.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка вважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників

ТРИБУНА УНС

До відома секретарям Відділів

Багато секретарів Відділів УНСоюзу звертаються до Головної Канцелярії з запитами відносно змін, які схвалено на останній, 24-ій Конвенції в Клівленді. Щоб заощадити їм час на ставлення запитів, а Головній Канцелярії на відповіді на багато листів, повідомляємо, що Головна Канцелярія приготовила вже обширний обіжник - поучник, в якому подано всі важливіші зміни й уліпшення, введені Конвенцією, і той обіжник вже знаходиться в друку та в найближчому часі буде розісланий всім секретарям Відділів. Тому було б вказаним, щоб секретарі підождали до того часу й щойно після прочитання обіжника домагалися точніших інформацій щодо справ, які для них ще були б неясними.

Найчастіші запити відносяться до доплати на кошти пересилки „Свободи". Тому вже тепер пояснюємо секретарям та всім, які цікавляться тим, що доплата на поштову пересилку газети у висоті 15 центів місячно стосується всіх тих членів, які обов'язані передплачувати „Свободу", з єдиним винятком осіб, які вже покінчили 65 років життя та є власниками грамоти кляси Т. На місячних розметових виказах (Monthly Branch Assesment) не важко зорієнтуватися, який член і скільки має платити за газету. В рубриці „символ" (Sym) числом „1" позначено тих членів, які обов'язані платити 65 центів, числом „6" позначено тих, які платять по давньому 50 центів. Є то члени 65—70-літні, забезпечені вклясі „Т". Числом „2" означені ті члени, які мають 70 або більше років, та платять тільки 30 центів місячно. Тут слід ще виснити, що обдовження (дебит) з причини цієї доплати, яке поміщено на розметових виказах, відноситься до членів, які заплатили вкладки наперед за три місяці чи більше, не включивши до цього тих додаткових 15 центів, рахуючи від 1 липня 1958.

Дальші запити відносяться до питання вік у забезпеченнях. Пригадуємо, що остання конвенція піднесла вік осіб, які бажають забезпечитися, з 60 до 65. Тому всі, які ще не покінчили 65 років і шість місяців, мають тепер змогу забезпечитися в УНСоюзі.

Після 55 року життя можна забезпечитися тільки в клясі W, тобто на все життя, з вкладками платними до кінця життя. Висота вкладок буде подана в згаданім вище обіжнику, що друкується та буде висланий секретарям Відділів.

Конвенція піднесла також висоту забезпечення. Коли раніше найвища сума забезпечення в УНСоюзі була обмежена до $3,000 для дітей і до $5,000 для дорослих й то в границях певного віку, то тепер максимальна сума забезпечення дорослих піднеслася удесятеро, отже кожний, хто не переступив 40-го року життя, може забезпечитися навіть до $50,000, а при подвійнім забезпеченні від смерти внаслідок акциденту до $100,000. Дітей можна забезпечувати до висоти $5,000. Тому всі ті, які досі мали невеликі суми забезпечення, можуть тепер забезпечитися, взявши додаткові грамоти. Для прикладу подаємо, що особи від 56—60 року життя можуть тепер забезпечитися до $5,000, а особи від 61—65 років до $2,500.

Введено також невідому досі в УНСоюзі грамоту з подвійним забезпеченням до 60 року життя. Користаючи з цієї новости, можна за розмірно низьку вкладку забезпечитися на високу суму з тим, що на випадок смерти забезпеченого після 60-го року життя, його спадкоємцям буде виплачена тільки половина забезпеченої суми. На випадок смерти перед досягненням 60-го року життя, виплата наступає в повній висоті. Ці грамоти є дуже корисні, передусім для людей з великими родинами й невеликими засобами.

Новий рід забезпечення, введений Конвенцією, а саме забезпечення хворобово - акцидентне, ще досі не апробоване всіми стейтами, в яких діє УНСоюз, й тому хвилево ще не приймаємо аплікацій на те забезпечення.

Додати б ще, що тепер дитячі грамоти виплачується в повній висоті, незалежно від часу забезпечення, крім дітей, забезпечених впродовж перших шістьох місяців життя, та що мінімальна сума забезпечення в клясі І. виносить тепер 1,000, а не як досі, 500 долярів.

Головна Канцелярія УНСоюзу.

МІСЦЕ ЮҐОСЛАВІЇ

Ситуація з Юґославією пригадує нам маленьке оповідання про пастуха, що пас вівці під лісом. Він два рази обдурив людей, кричучи, що вовки напали на вівці, але третій раз, коли дійсно з'явилися вовки, ніхто вже на його крики не відгукнувся.

Вже другий раз протягом десятьох років Юґославія зірвала з Кремлем і, звернувшись до Заходу, просить помочі, бо московські вовки нападають. Не беремося бути суддями в цій справі, але розгляньмо кілька моментів.

Перший розрив Юґославії з Москвою стався під кінець невдалого комуністичного нападу на Грецію. Щоб оправдати цей випадок, а звернути очі людей на інші випадки, Юґославія разом з Болгарією і Альбанією організує щось ніби балканський союз. Тодішній диктатор Сталін кличе до себе Димітрова з Болгарії і Тіта з Юґославії, щоб вони вияснили свої пляни і поклонилися „старшому братові". Тіто, колишній улюбленець Сталіна, прочуваючи небезпеку для власної шкіри, відмовився від тієї візити і гаряче попрощався з Димітровим на двірці в Београді, коли той переїздив через Юґославію, по дорозі до Москви. Тіто не помилився: Димітрова за короткий час привезли неживого. Разом з ним поховали і балканський союз.

Юґославія при допомозі західніх держав виграла спір з Москвою, а головне зберегла свій престиж. Крім долярів, стерлінґів і франків вона дістала від Заходу хліб, одяг, зброю, машини, цілі фабрики, як, напр., фабрику пластики, пеніциліни, і навіть домагалася фабрики амуніції. Ставши на ноги, по смерті Сталіна, Юґославія починає знову кокетувати з Москвою. Відбуваються зустрічі, укладаються таємні договори. Приязнь з Хрущовим Тіто оплатив судовим процесом проти чотирьох українців, в тому числі трьох священиків. Тіто порадив Хрущову, як здобути гроші від Заходу для утримування п'ятої колони: дозволити висилати до СССР пакунки. Сотки мільйонів долярів заробив на тому Совєтський Союз, МГБ овримало багато нових адрес.

Коли поневолені народи почали підносити голос і бунтуватись, Тіта запросили до Москви на нараду. Вертаючись з тої наради, він відвідав Україну, де заспокоїв „українських лідерів" і запевнив їх у „великому призначенні УССР". В Польщі він договорився з Ґомулкою, що означало ніби малі поступки. На Мадярщині Тіто нібито не договорився з Надем, бо намовляв його в часі будучої революції перейти до революціонерів, з чим Надь не погодився. Надя стратили, і Тіто хоче тепер розкрити таємний його договір з Хрущовим, який не додержав слова.

Яку ролю відіграв Тіто для комунізму і яку ще хоче відіграти — ніхто не знає. Невідступним дорадником Тіта є Моше Піяде.

Одного з наших людей, що перебував на терені Юґославії, цікавило дійсне становище юґославського уряду. На запитання, яка є властива лінія юґославської компартії, колишня секретарка Ранковіча сказала: „Програма і ціль комуністичних партій чи то СССР чи Юґославії, одна й та сама — знищити капіталізм з американським на чолі. Однак, дороги в нас різні". На запитання, що знає вона про Україну, ця комуністка відповіла: „Україна, як країна багата на хліб і природні мінерали, має призначену для неї ролю. Оскільки українці, а головно українське селянство, спротивились плянам комуністичної партії, вони тим самим змусили комуністичний провід вжити всіх засобів, щоб зламати їх опір".

Як видно з цієї заяви, всі комуністи однакові і всі вони ідуть до одної цілі — опанування світу. Тому нашим обов'язком є уважно слідкувати за подіями і остерігати Захід, зокрема Америку, щоб вони не дали себе використати. В

(Закінчення на стор. 4-тій)

Мілена Рудницька

БОРОТЬБА ЗА ПРАВДУ ПРО ВЕЛИКИЙ ГОЛОД

(3)

Вселюдська солідарність . . .

Питання про моральну відповідальність людства за жертви голодової катастрофи поставив ясно англійський журналіст і комерсант Вайтінґ Вільямс у статті, надрукованій в лютому 1934-го року в лондонському тижневику „Ансерс". Вільямс належав до тих чужинців, що бачили власними очима спустошення, доконані Великим Голодом на Україні. Для людини XX сторіччя, — пише Вільямс, — моральний наказ „не дай людині померти з голоду!" так само безумовний, як заповідь Божа „не вбивай!" Реакція на голод ближнього — це найкраща проба, чи існує вселюдська солідарність і чи братерство людей є живою дійсністю, чи порожньою фразою. Це є найправдивіший інтернаціоналізм на землі, вписаний у серця всіх чоловіків і жінок, що самі мають дітей і не можуть перенести думки, що в якійсь частині світу діти вмирають з голоду. Тому, коли денебудь, наприклад на Далекому Сході, скажемо в Китаї, якийсь лікар чи місіонер пошепки промовить „люди голодують", то цей шепіт моментально перетворюється в крик, відгомін якого розноситься по всьому світу. І зараз через океани пливуть кораблі, що везуть голодним кулі збіжжя та риж . . .

Як же було з цією вселюдською солідарністю у відношенні до українського народу?

Печать мовчання

Ми не знаємо, в чиїй голові зродилася ідея затаїти Великий Голод від світу, і коли та на якому зборі большевицьких верховодів схвалено постанову, що відомості про Голод не сміють просмикнутись за кордон. Тоді, як відомим фактом, ствердженим численними свідками й доказами, є те, що батьком диявольського пляну присмирити Україну голодом був сам Сталін, автор ідеї засекречення цього злочину досі не виявлений. Проте, нема сумніву, що десь на большевицькій верхівці таке рішення прийнято і що воно переводилося з усією послідовністю та суворістю.

Чому совєтський уряд хотів за всяку ціну приховати від світу голодову катастрофу, це окрема проблема, про яку ще буде мова. В першу чергу рішено замкнути уста тим, професійним обов'язком яких було інформувати світ про події в СССР, себто кореспондентам закордонної преси. Нашим землякам, які в ці прокляті роки були в Україні чи взагалі в Совєтському Союзі, відомі розпорядження, що їх для затаєння катастрофічної ситуації на Україні видала влада по лінії внутрішньої політики. В жадній совєтській газеті не вільно було навіть найменшим натяком згадувати про Голод. Не вільно було говорити про нього в прилюдних виступах, — само слово „голод" стало табу, якого небезпечно було вживати. Лікарям заборонено подавати голод як причину хвороби і смерти. Совєтський уряд припинив оголошувати статистику населення; якщо він мав цифрові дані про спричинену голодом смертність, то тримав їх під ключем. Взагалі, демографічну й господарську статистику періоду 1932/33 засекречено.

Усі ці директиви переводилося з думкою про закордон, бож перед мешканцями СССР зайва річ було промовчувати факт, що на Україні люди голодують і з голоду вмирають: всі і так це знали. Але офіціяльно жадного голоду не було! Обман був розрахований на закордон. Річ у тому, що чужинецьким кореспондентам вільно було без окремого дозволу цензури подавати за кордон усе, що було в совєтській пресі; вільно їм було також передруковувати всілякі урядові совєтські оголошення, як статистичні цифри тощо. Тож треба було заборонити вміщувати ці відомості в совєтській пресі, щоб вони не попали з неї в закордонну.

Менше відомі нашому громадянству засоби безпосереднього й посереднього натиску на акредитованих у Москві закордонних журналістів, що їх в той час вживала большевицька влада. Загострено до крайніх меж цензуру пресових телеграм. За словами Ю. Лайонса, який, як довголітній московський кореспондент „Юнайтед Прес", знав ці справи наскрізь, був це період „найсуворішої цензури в усій історії совєтської Росії". Французький журналіст, П'єр Берлян, писав: „Офіціяльна цензура калічить без милосердя депеші закордонних кореспондентів, пропускаючи тільки такі невинні вислови, як „труднощі в прохарчуванні". Це є вислови, які може дещо промовляють тим, хто знає обставини в Совєтському Союзі, але які є лише евфемізмом, коли взяти до уваги фактичне становище".

З початку 1933-го року виходить розпорядження, яким забороняється закордонним кореспондентам покидати Москву. Подорожувати можна було тільки за окремим дозволом Комісаріяту Закордонних Справ, і тільки за затвердженим заздалегідь докладним маршрутом. Це розпорядження було без прецеденту в тогочасній большевицькій практиці. Константин Уманський, тодішній шеф пресового департаменту Комісаріяту Закордонних Справ, викликав поодинці всіх чужинецьких журналістів і перестерігав їх, щоб не наважувалися їхати кудинебудь без його відома. Одночасно вся територія України була проголошена недоступною для кореспондентів, щоб не дати їм можливости збирати автентичні інформації про ситуацію на підставі автопсії. Така ізоляція України тривала аж до вересня 1933-го року.

Література, мистецтво, розвага

Ч. 1 ЛИПЕНЬ 1958

Ярослав Гриневич

„ХРЕБТИ, ХРЕБТИ ЗАЗУБЛЕНІ . . ."

(У десятиліття смерти сл. п. Андрія Гарасевича)

Того дня була блакить неба сильнішою як звичайно і сонце над горами горіло мов розпаленим оливом, так що дихати спеченим повітрям було важко .

Зневев'я понад табором понісся й розлягся об узбіччя гір проникливий гудок сирени, який сповіщав щось незвичайне. Тож на безлюдних вулицях й стежках табору „Орлик" появились цікаві, запитуючи: „Що сталось?" — „Випадок!" — „Людина впала з урвища гори Вацман і убилася!" — „З табору?" — „З табору!" „Молодий студент. Лежить у стіп гори — тіло побите, змасакроване". — А потім: — „Це Андрій Гарасевич, що з батьками, за табором, на Запоріжжі".

— — — — — — — — — —

„Мій добрий, пане Андрію", — говорить моя мати, коли на проході гірськими дорогами за табором зустрічаємо бувало Андрія Гарасевича. Високий, стрункий юнак з правильними рисами обличчя, очі сині, чуприна стемна-біляява — він стоїть слухає з увагою й милою усмішкою слів старшої пані, яка, спершись на різьблену гуцульським мистцем паличку, говорить до нього: „Куди ви? Знову у гори?"

„Так, пані добродійко, знову у гори. Там мені добре, там тиша і настрій, — які мені часом потрібні. Гори — це мої друзі!"

„Вважайте, пане Андрію, — говорить мати, — з горами немає жартів, — на й ще до того з горами . . . німецькими. Це не наші Карпати!"

А „добрий пан Андрій" розказує, які незвичайні переживання дає альпіністика, — як цікаво воно, для нього, як поета, спинатися на стрімку стіну, де над головою небо, де кружляють орли, а внизу — пропасть. А як часом з гори покотиться обіч нього камінчик, а по хвилі ціла лявіна, — як тоді дрижить земля! . . Які сильні тоді треба мати нерви! . . Яке особливе пережиття!"

І пан Андрій говорить:

„Струмки жолоблять жолоби
І піняться в скалі.
Ідемо з царства голубів
На сніжний трон орлів,
Що висить над безоднею
Де вітер, мов мечі . . .
Біжать, біжать холодною
Стіною в височінь
Хребти, хребти зазублені
Нездолані людьми . . ."

„Звичайно мене питають, чого я шукаю у тих горах. Чого шукати на верхах гір? Божеської краси природи, — величної перспективи, що її дає височінь, крилатої думки, що родиться там, де . . . „сніжний трон орлів".

„Гори, — говорить моя мати, — мають дивний флюїд, наче магнетизм. Погляньте там на сході червоніють охрою наче обламані грані мармуру. — Це Унтерсберґ, скеляста гора, у якій укрився навіки Фридрих Барбаросса з леґіоном лицарів. Колись, у Ґмінді і Ґредіґу, по „тамтой" бік Унтерсберґу, у таборах виселенців я бачила „Непоборних" і писала про них. Чи думала я, що три десятки років пізніше, — сьогодні буду у цьому таборі по „той" бік Унтерсберґу? . . Були ви на Цуґшпіце? Пригадуєте, яка несамовито велична там панорама? Ну, а гляньте на цю гору, що то на її шпилі була резиденція новочасного Атилі, бича божого — Гітлера. Чи вигляд цієї гори не нагадує вам щось драпіжне, жорстоке . . . Вважайте, пане Андрію, на себе, — прощаючись говорила моя мати. А я, коли „добрий пан" Андрій відійшов, сказав, що мені здається, що кожний альпіністичний подвиг цього юнака переживають тремтячим серцем його батьки, він же бо у них одинак . . . і недавно повернув з вояцького діла.

— — — — — — — — — —

Так. У стіп гори лежало бездушне тіло юнака. Пластуна. Альпініста. Поета. Це помасакроване тіло, — це „добрий пан" Андрій Гарасевич, — це той, що писав:

„Та ми мети не згубимо,
Розітнемо грудьми
Заливні сонця повені
Повітря і туман,
Вершок цей непокорений
Покотиться ногам,
Як плечі спраглі холоду
Спічнуть на ледівцях,
Як небо — щире золото
Зорітиме в очах . . .!

Не зорітиме вже у твоїх очах небо — щире золото . . . „Шляхи лукаві, лисиці хитрі" забрали твоє молоде життя. Як же ж скривдили тебе твої друзі — гори! . .

Є трагедії, що ми їх відчуваємо наболілим серцем. Є, одначе, й такі, що їх розмір виходить поза спромогу їх сприймати і над ними боліти, бо від них серце неначе скам'яніло, вони переростають людську змогу їх відчути, бо вони — завеликі . . .

Таке мусіли відчувати батько й мати Андрія Гарасевича. Матері його я не зустрічав, — а тільки батька, Він ішов вулицею табору і дивився очима наче осліпленими від удару, що впав на нього у той соняшний, липневий день.

А мешканці табору, люди тверді й минулим стражданням скитальщини осхлі, цього дня зблизилися одним спільним пережиттям: усі відчули смерть Андрія Гарасевича, як втрату когось дуже близького.

— — — — — — — — — —

На міському цвинтарі у далекому Берхтесґадені, на горі, коло Францисканської церкви, прикрашені гірським квіттям, у сусідстві — дві могили: молодого поета — альпініста Андрія Гарасевича і старшої пані, письменниці Катрі Гриневичевої. Два покінчені життя: одно, що тільки починало жити, творити, і друге, дозріле, за яким довгий шлях творчости і страждання. . . . Здається, коли вечірня імла покриє фіолетом Альпи, а між ними родину Вацманів, скелясту, „хребти, хребти зазублені" — і на долах сумерк і тільки чути шум гірських рік та потоків, і глухий грюкіт далекої лявіни, — тоді, як колись, стрічаються на розмові, на гірських дорогах під скелями Альп дві приязні душі . . .

Мих. Мороз — Гірський краєвид (олія)

САТИРА МИКОЛИ ПОНЕДІЛКА

Збірка сатиричних оповідань і гуморесок Миколи Понеділка п. н. „Вітаміни"*) складається з двох частин: „По цей бік океану" і „. . . по той бік". На жаль, не охоплює вона всіх відомих нам творів Миколи Понеділка сатиричного жанру. Сюди не ввійшли такі гумористи, як „Самогубство", „Донецькі шахтарі", „Сон рябої кобили", „Лист до Полтавки" та інші.

Перша частина збірки, як свідчить сама назва, містить в собі оповідання, нариси і короткі гуморески з життя українців у ЗДА. Автор зупиняється на окремих неґативних явищах в побуті нових і старих іміґрантів, висміює еґоїзм, хамелеонство, що межує інколи з національним самозапереченням, та інші вади.

Вже перша гумореска, що має назву „Хамелеон", подає образ співака Посмітюхи, який виступає не тільки на українських концертах, а й на російських та польських. Українець з походження, він на польських концертах називає себе поляком, а виступаючи перед росіянами, удає з себе росіянина - націоналіста з монархічними симпатіями.

Микола Понеділок уміло використовує засоби сатиричного змалювання неґативних типів, показує, як Посмітюха з українського козака перетворюється в польського селянина, а потім в російського „парня" в рязанських лаптях. Образ безпринципного хамелеона, що заради грошей продає свою людську і національну гідність, подано яскраво і виразно з відповідним сатиричним загостренням. Саме прізвище „Посмітюха" належить до категорії так званих „значущих імен", що були поширені в українській сатирі XIX ст. Пригадаймо Шельменка Квітки - Основ'яненка або Кирпи - Гнучкошиєнка у Шевченка (в сатиричному зверненні поета до передплатників „Гайдамаків"). Цей сатиричний засіб надавання своїм персонажам „значущих імен" Микола Понеділок використовує і в інших своїх творах.

Міщанське пристосуванство і відсутність національної гідности висміює Понеділок і в гуморесці „В день народження". Іван Крикливий відзначає вісімнадцяту річницю з дня свого народження. Його мати збирається зварити смачний український борщ, вареники, але Іван соромиться своїх рідних страв і вимагає, щоб були італійські макарони та єгипетський бульйон. Коли ж мати радить Іванові одягти українську сорочку з блакитною вишивкою, то Іван відкидає материну пораду і вимагає, щоб йому приготували червону сорочку з зеленими рукавами та з трьома кобрами на грудях.

Типовий образ черствого еґоїста і скупаря показано в образі Гриця Кваші. Вся мета життя для Кваші — це збагачення. Власник двоповерхового будинку, він збирає гроші, щоб купити ще один будинок і відкрити власну крамницю. Він всякими способами уникає земляків, не дає нікому своєї адреси, щоб ніхто не просив у нього пожертв на добродійні цілі. А коли, випадково, довідавшись про адресу Кваші, до нього зайшли жінки, що збирали пожертви на допомогу інвалідам та дітям, які залишилися в Німеччині, то Кваша спромогається пожертвувати всього 20 центів.

В образі Кваші автор висміює тих новоприбулих іміґрантів, що в гонитві за багатством втратили людські почуття жалю і милосердя і перетворилися в бездушних, черствих еґоїстів, які цураються людей і громадського життя.

Гумореска „Пісні з Нової Ґвінеї" актуальна не тільки тим, що вона висміює дуже низьку якість патефонових платівок, продукованих українськими „бизнесменами", а й тим, що вона висміює спотворені смаки певної частини українців у ЗДА, нерозуміння великої мистецької краси української народної пісні. Такий Майк Булька та його жінка. Їх не цікавлять народні пісні в обробці Лисенка, Стеценка та інших видатних композиторів. Вони волють халтурні „співанки" на зразок „Ой, чого я красна, бо я свиней пасла". Найбільшої шкоди завдають ці бульки українській справі тим, що вони рекомендують цю халтуру американцям, як зразки української пісні.

Ця гумореска відзначається не тільки гострим сатиричним тоном, але й добре побудованим діялогом та індивідуалізованою мовою дійових осіб.

Гостро скритикував Понеділок і дуже часті прояви російського шовінізму в Америці серед колишніх „молоросійських помєщіков". Ці „помєщікі" ще й досі зберігають ключі від своїх маєтків, не втрачаючи надії повернутися на старі місця і „пороти" там нагайками сорочинських „хахлів". Коли підсовєтські українці, грузини, вірмени та представники інших народностей здобувають перемоги у спортових змаганнях, то російський еміґрант Кощеєв називає їх не „совєтськими" спортсменами, а „російськими". Коли ж російський солдат Лаптєв чинить насильства в совєтській зоні Німеччини, то Кощеєв називає його „совєтським" солдатом, а не російським.

Така подвійна „бухгальтерія" дуже характеристична для російських шовіністів.

У першій частині збірки („По цей бік океану") багато гуморесок не мають сатиричної загостреності. В них розповідаються смішні історії, оповиті легким гумором автора. До них належать такі гуморески як „Вибитий зуб", „Послуга", „Фальшива тривога", „Спека і кіно", „По коропи".

Особливо добре змалював Понеділок справу паркування автомобілів у великих містах („Кара Божа"), або непорозуміння під час їзди автом („До Канади").

У другій частині книжки під назвою „. . . І по той бік" вміщено гуморески на теми українського життя під совєтською окупацією. Автор висміює „цвітуче колгоспне життя", показуючи, як колгоспники у пивних бочках перевозять молоко, бо в колгоспі немає відповідного посуду.

В умовинах комуністичної експлуатації селяни не мають найпотрібніших речей для щоденного вжитку. Сатиричними фарбами змальовано „колгоспну кооперативу", де немає ні сорочок, ні ґудзиків. Коли ж приходять до кооперативи якісь товари, то вони такої поганої якости, що ними неможливо користуватися: гребінці дерев'яні з залізними зубцями; черевики з дерев'яною підошвою і ґумовим верхом; мило „міцне, мов цемент, наполовину з піском".

Не краща доля й робітників. Ось, наприклад, робітниця на заводі „Червона Гайка" одержує заробітну платню. Замість 350 карбованців після різних вирахувань та „добровільних пожертв" їй виплачено лише 70 карбованців.

Повідомлення совєтської газети про те, що „багато висотних будинків небезпечні для новосельців" М. Понеділок розвиває в дотепну гумореску „Будова комунізму розсипається".

Коли закордонні гості приїжджають до Совєтського Союзу щоб подивитися, як живуть совєтські робітники та селяни, то влада вживає всіх засобів, щоб приховати від закордонних кореспондентів або туристів злиденне життя своїх громадян. На цю тему написано гумореску „Добробут Дьомки Стріхи".

Гумореска „Дві енциклопедії" гостро висміює розбіжності в тексті статтей про окремі міста Америки, уміщених у двох виданнях Великої Совєтської Енциклопедії. Ці зміни зумовлені теперішньою антиамериканською пропаґандою в СССР. Порівняння двох видань БСЭ („Большой советской энциклопедии") дає багатий матеріял для гуморесток на різні теми.

Інші гуморески на теми з совєтського побуту („В загсі", „Любов за директивами партії", „Лекція про бактерії", „Говорить Київ" та інші) висміюють різні сторони підсовєтського життя, викривають фальш і брехню совєтської пропаґанди.

Збірка гуморесок Миколи Понеділка „Вітаміни" здобула в основному прихильні відгуки з боку критиків та рецензентів. Проте дехто закидав Понеділкові різні хиби: заялозені сюжети, нецікаво трактовані теми, невідповідність мови персонажів дійсній мові еміґрантів. Критики писали також про те, що Понеділок відійшов від реалізму в змалюванні совєтського будинку відпочинку.

Критики при цьому часто забувають, що сатиричне зображення має свої особливості, свою специфіку. Письменник-сатирик не дбає про об'єктивність опису і вдається до пародії, перебільшення, гіперболізації, утрирування. Сатира творить такі образи, які порушують побутову вірогідність, об'єктивність картин. Сатирик користується засобами згущування фарб, загострення і перебільшення. І тому не можна від сатирика вимагати натуралістичного копіювання дійсности. Понеділок має цілковиту рацію, коли згущує фарби, коли перебільшує, висміваючи або картаючи окремі неґативні явища в побутовому і суспільному житті.

В сатиричному творі мова автора, а особливо мова дійових осіб також не може бути натуралістичним (чи реалістичним) копіюванням живої мови. Письменник - сатирик має право на сатирично - пародійне відтворення мовного складу дійових осіб. І тут засоби загострення, перебільшення, згущування фарб застосовуються для створення мовної характеристики сатиричного персонажу. Отже Понеділок не був би сатириком - гумористом, якби він не відступав ні на крок від реалізму або від натуралізму та якби він не використовував тих засобів сатиричного змалювання дійсности, якими користувалися всі сатирики і українські і світові.

Сподіваємося, що М. Понеділок — талановитий і вдумливий гуморист — буде й далі пильно працювати над собою, удосконалюючи свою літературну техніку, поглиблюючи свої спостереження, поширюючи свій досвід та спрямовуючи вістря своєї сатири на неґативні явища в суспільному житті.

П. Заярський

*) Микола Понеділок. „Вітаміни". Гумористичні образки по той і по цей бік океану. Буенос Айрес. Видавництво Ю. Середяка, 1957. Стор. 319.

Микола Понеділок

Альмафуерте*)

Piu avanti!

Не піддавайсь — хоч і забракне сили,
Не погувайсь рабом — ні в ланцюгах,
Відважно йди, від жаху сполотнілий
І нападай — аж поки не поляг.

Будь твердо-сталий, наче цвях замшілий:
Іржавий і старий — він досі цвях;
Не як індик, що, боягуз несмілий,
Хвоста складає, ледве шум в кущах.

Тримайся так, як Бог, який не плаче,
Або Люцифер, що не молить він,
І засихай, велигний дуб неначе,
Що до води не піде на поклін.

Нехай кусає й помсту призива,
У порох покотившись, голова.

Переклав з еспанської
І. Качуровський

*) Альмафуерте (Сильна душа) — псевдонім, під яким писав арґентинський поет Педро Паляціос.

Концерт М. Старицького в Парижі

Ще в пам'яті нашої публіки небуденний успіх Мирослава Скали-Старицького в жовтні минулого року в залі Тавн Голлу в Ню Йорку, що здобув українському співакові надзвичайно прихильну оцінку американської критики. По повороті на европейський континент після концертів в Америці й Канаді Старицький виступив із великим успіхом у бельгійському Театрі Опери в Льєжі в операх „Богема" і „Фавст", та в оперових театрах у Франції (Реймс, Ліон, Бордо), кілька разів у паризькім державнім радіо і телевізії, брав участь в Академії 40-ліття Державноліття смерти полк. Є. Коновальця в Роттердамі, а 14-го травня дав великий самостійний концерт у залі „Ґаво" в Парижі. 20-го червня він знову виступив у паризькому радіо з клясичним репертуаром.

Виступ у репрезентативній концертовій залі Парижу „Ґаво" притягнув численну французьку публіку, не зважаючи на найвищий ступінь політичного напруження (день після перевороту в Альжирі, хвиля демонстрацій у Парижі), і французька критика принесла дуже прихильні рецензії українському співакові, підкреслюючи його національне походження. Наприклад, Маріо Факкінетті в „Ґід де Консерт" з 6-го червня писав: „Гарний природний голос тенора дозволяє артистові на правдивий співочий розмах. Його дикція добра. Виконання „Аделяїди" Бетговена, а передусім „Злючої Барви" Шуберта було досконале. Також інтерпретація „Пісні мандрівника" та двох пісень Ріхарда Штравса — знаменита. Після „Минулого життя" й „Елеґії" Дюпарка йшли пісні українця Гнатишина та оперові арії з Ґуно і Верді і „Мов бачу Київ . . ." Лисенка, якими співак викликав незвичайне захоплення. В наддаток відспівав арію з опери „Манон" Массене та арію з опери Пуччіні „Дівча з Заходу". Треба сказати, що в операх артист почуває себе, як риба в воді. І це найкращий комплімент, який можна зробити співакові".

М. Скала-Старицький

Музичний критик Моріс Імберт у „Л'Оффісієль де спектакль" з 3-го червня писав: „Багатомовний співак (поліґлот) співак України Міро Скала має вже за собою багату співацьку кар'єру: Паризька опера, Відень, Ля Моне і т. д. Його голос дзвінкий і особливо блискучий у високи позиціях. Його техніка незвичайна і цікава. Його особливої барви тенор дозволяє співакові променювати блиском і культурою співу. Всі ці вартості ще більше виявляються в рідній мові М. Скали, в якій він виконав кілька творів".

А Софія Наумович у газеті „Українець" з 25-го травня пише: „Але короною вечора була, безперечно, арія Андрія з опери Миколи Лисенка „Тарас Бульба", яку Мирослав Скала-Старицький виконав українською мовою вперше на сцені залі „Ґаво" в Парижі 14 травня 1958 р., перед добірною французькою публікою! І тому, один із його звеличників, українець, підніс йому в подяку квіти під невгомонні оплески й оклики вдячної українсько-французької публіки. І тому всі присутні плескали до болю рук, домагаючись наддатків . . ."

С.

П. Кукуруза

СПИРИДОН ЧЕРКАСЕНКО

(З життя і творчости письменника на Закарпатті та в Чехії)

Відомий письменник, поет і драматург Спиридон Федосійович Черкасенко народився 27 грудня 1866 р., а помер 8 лютого 1940 р., проживши 64 роки. Його літературна спадщина велика й цінна. З перших творів С. Черкасенка писаних в Україні, найбільше відомі оповідання „Вони перемогли" та три томи поезії, а з драматичних творів „Хуртовина", „Земля", „Казка старого млина" та „Про що тирса шелестіла". Ці п'єси не сходили з репертуару українських театрів у Києві та інших містах України. З приходом до влади большевиків всі ці твори були заборонені. Ще відомий С. Черкасенко, як упорядник української граматики та кількох читанок, що були видруковані за української державности у Відні накладом по 100 і 150 тисяч примірників. Однак, всі ці книжки, на жаль, не вспіли виконати свого завдання з огляду на окупацію України московськими большевиками.

Ще більшу творчість проявив С. Черкасенко на еміґрації. Перебуваючи після першої світової війни в Ужгороді, на Закарпатті, дописував він до різних місцевих газет і журналів, чим у великій мірі спричинився до культурного й національного освідомлення цього краю.

Та чи не найбільше попрацював С. Черкасенко для дітей та молоді. Співробітничав у дитячих журналах і писав твори, які вийшли окремими книжками. Також перекладав на українську мову твори чужих авторів. Особливо багато написав він п'єс для молоді. („Бідний Лесько", „Вечірній гість", „Нехай живе життя", „Лісові чари", „Сміх", „До світла і волі" та ін.), які виставляли по найдальших закутинах краю. Це були перші ластівки, що несли освідомлення українському народові на Закарпатті після віковічного його поневолення. Ці п'єси були друковані видавництвом для молоді „Пчілка" та пластовим видавництвом „Ватра" в Ужгороді. С. Черкасенкові треба завдячувати, що український Пласт збагатився театральною пластовою літературою. Крім цього є він автором пластового гимну.

Як сама творчість письменника, так і його участь в громадському житті на Закарпатті не подобалась чеській владі, що провадила в краю політику послідовної чехізації. Наслідком того письменник примушений був назавжди залишити Закарпаття і виїхати до Чехії. Красу карпатських гір та життя їх мешканців змалював він у багатьох своїх віршах. Ось один із них:

НАШ КРАЙ

Краса і сум . . . Очей своїх
У захваті не одриваю.
І вітра вільного питаю:
Чому, чому веселий сміх
Не розітнеться в кущах раю
І не розвіє чорних дум,
Коли краса — навіщо сум?

Краса і сум . . . В задумі бір
Заснув і видить сон рожевий,
Потік леліє кришталевий
Таємну казку синіх гір.
І я питаю у сльозах:
Невже те щастя лиш у снах?

Краса і сум . . . І сонця блиск
Посипав злотом верховини.
Бентежну ж душу щохвилини
Нових питань тривожить тиск:
Краса, багатство, злото, рай,
Чому ж, чому у злиднях край?

Опинившись у Чехії в купелевому містечку Горні Черношиці коло Праги, С. Черкасенко невтомно працює, дописуючи до української преси. Крім того пише нові твори, з яких треба відмітити тритомовий роман для молоді з козацьких часів „Пригоди молодого лицаря". Цей твір перевидано недавно у Вінніпеґу в видавництві „Товариства Приятелів Української Книжки". У цьому ж періоді життя письменника вийшли його драматичні твори: „Еспанський кабальєро Дон-Хуан і Розіта", „Северин Наливайко", „Ціна крови". та ін.

Як і більшість українських письменників, С. Черкасенко дуже мало заробляв своєю літературною працею, бо наші видавництва не мали змоги платити письменникам належного гонорару. В листі до автора цих рядків, що видавав тоді книжки на Закарпатті, 8 березня 1935 року він, між іншим, писав: „Підкрадається старість, і лічиш уже роки не назад, а вперед, цебто — чи ще довго ряст топтатимеш; дістаєш балянс не вельми втішний, а зробити ще хотілося б чимало, тому весь час живеш у якомусь пароксизмі праці. А понеже такий стан духа зовсім майже виключає дбання про те, „що їсти, що пити і в що одягатись", то й не дивина, що нині та й попадеш у тєє прикре нікуди, що з нього оце Ви ласкаво витягли мене телеграфічно. Дуже дякую Вам і за те, що разом дасте змогу відробити позичку" . . .

Наведений уривок з листа ілюструє матеріяльний стан письменника, що перешкоджав йому повністю віддатися літературній праці. З пізніших його листів, писаних у 1937 р., можна бачити, як інтенсивно працював він над своїми творами. Сповіщаючи про вихід з друку книжки „Северин Наливайко", С. Черкасенко пише, що закінчив і здав до друку „Чесько-Українському Видавництву" в Празі дві нові свої праці, а саме: драму „Отруйні гази професора Кравзе" та „Коли народ мовчить". Це видавництво взялося видати його твори з умовою, якщо знайде відповідне число наперед зголошених передплатників. Цікаво, яка доля спіткала ці Черкасенкові твори, бо, здається, друком вони таки не вийшли.

Живучи на чужині, С. Черкасенко уболівав над долею України. Його поезії визначаються глибоким патріотизмом і вірою в краще майбутнє свого поневоленого народу. Ось одна з численних його поезій, в якій автор вогненними словами віщує час прийдешній:

Ми вірим в день: народ-титан
Зітре з очей свою полуду,
Збагне речей кошмарних стан
І ошуканство, і облуду, —
І вирок грізний, вирок-грім
На ката кине він з прокльоном,
За осквернений Правди дім,
За ріки сліз, за море крови!

Велика шкода, що деякі твори С. Черкасенка й досі не видруковані. Особливо цінні спогади про чільних українських громадських, політичних і культурних діячів за доби української державности. Ці спогади пропали під час другої світової війни при евакуації українських видавництв з Праги до Німеччини. Треба також зазначити, що багато літературних творів С. Черкасенка були друковані в українській пресі під різними псевдонімами, ініціялами або й зовсім без підпису. Наприклад, в ужгородськім видавництві „Уніо" під псевдонімом „Верховинський" — вийшли дві його п'єси на релігійні теми: „Без Бога ні до порога" та „Фабіола".

Помер С. Черкасенко несподівано, під час праці, з пером в руці — не встигши докінчити останнього свого твору. На півслові урвалося страдницьке життя письменника, яке він присвятив для України. Після смерти була виготовлена з його обличчя воскова маска, яка зберігалася в Музеї Визвольної Боротьби України в Празі. Похоронено його також у Празі на Ольшанському кладовищі.

НОВА ВАРТІСНА ПРАЦЯ

Володимир Січинський — Історія українського мистецтва I-II, Ню Йорк 1956.

Обговорювана праця нашого відомого історика-мистецтвознавця є властиве не так історією українського мистецтва, як, докладніше сказавши, історією української архітектури. Історію архітектури, трактовану в строго науковому тоні, можна зараховувати до спеціяльних наук, призначених для вузького кола спеціялістів, і наш інтеліґентний загал доволі нерадо бере до рук такого роду лектуру. Але так не повинно бути, зокрема, коли йде про обговорювану найновішу працю проф. В. Січинського. Великий досвід цього автора, а ще більше його довголітня праця саме над тією Історією, дали йому змогу відкрити правильний шлях для зрозуміння української архітектури. Перед автором стояли два основні питання, як підійти до розгорнення наукового матеріялу: чи потрактувати його стереотипно, приймаючи історично-описову методу, за системою стилів, чи піти за клясифікацією окремих пам'ятників архітектури, зупиняючися при тому на особах їхніх творців. Отож проф. Січинський вибрав посередній шлях: в окремих розділах, за хронологічним поділом стилів, він насвітлив докладно історично-суспільне тло, в яких умовинах розвивалося в нас головим чином церковне будівництво, сполучаючи водночас опис архітектурних пам'ятників і подаючи вичерпні життьові дані про виконавців пам'ятників. Таким чином описувані твори нашої архітектури в книзі В. Січинського є неначе ілюстрацією для насвітлення епохи, а біографії мистців доповнюють решту.

Ця компромісова метода представлення предмету допомогла авторові розв'язати складну проблему викладу справді блискуче. Бо якщо він впровадив би в своїй Історії лише загальний огляд розвитку української архітектури, не запускаючись в біографічні дані окремих мистців, його праця вийшла б дещо засуха й могла б стомлювати читача. Отже, щоб якнайбільше оживити свою Історію, проф. Січинський звернув спеціяльну увагу на духові прикмети наших визначних архітектів і тих діячів нашої культури, що поклали великі заслуги в ділянці будівництва, а саме він підкреслює при кожній нагоді їхні патріотичні почування, які були для них стимулом у розгорненні їхньої творчости. Для прикладу такого патріотичного духа, яким насичена найновіша праця В. Січинського, наведу хоч би два приклади. І так, при характеристиці німецького архітекта Й. Шеделя (1680-1752), будівничого славної дзвіниці Києво-Печерської Лаври, В. Січинський наводить уривок його листа до „Контори будівельних робіт" у Петербурзі, в якому він просить дозволу залишитися на постійне перебування на нашій землі і не змушувати його вертатися на Московщину для виконування дальших замовлень. „Я, нижайший, намєрєн купіть малий хутор (на Украінї), даби в старих своїх лєтах с жоной і дєтьми хотя малоє пропітаніє імєть". І це сповнилося: він дожив свого віку й помер на Україні в 1742 р. Подібну рису відкриває проф. Січинський і у Василя Барського (1701-1747), нашого славного мандрівника до святих місць (Палестини, Атону, Царгороду) й непересічного знавця архітектури, наводячи з його відомої книги „Мандрівка" (написаної тодішньою церковно-слов'янською мовою) таке признання нашій Батьківщині: „во всем світі нѣсть лучшей к благопроізраще нію плодов земли ... земля наша (українська) воистину благословенная, земля, млеком й медом кипящая".

Другою високою прикметою „Історії українського мистецтва" проф. В. Січинського є незвичайна докладність у насвітленні творчости окремих архітектів. Автор подає зібрані з муравлиною пильністю вичерпні дані про їхні праці на полі нашого будівництва в сконденсованій, прецизній формі. Ця книга є справжньою енциклопедією української архітектури, в якій кожний читач знайде щось корисне для себе, без огляду на свою наукову підготованість. Вона повинна стати необхідним підручником спеціяльно в редакційній праці з уваги не тільки на фактичний матеріял, але й на допоміжні засоби, що влегшують пізнання її змісту, як хронологічні табелі, і ще більше на незвичайно докладно подану літературу предмету, вміщену в кінці кожного розділу. В огляді цієї літератури автор зібрав і зіставив найбільш вичерпні бібліографічні дані, які будь-коли були опубліковані в підручниках історії українського мистецтва.

Відзначити всі високі прикмети „Історії українського мистецтва" проф. Січинського в рецензійній статті дуже важко. Без перебільшення можна сказати, що вона опрацьована справді зразково, бо її автор зумів представити перед очима читача повний розвиток нашої архітектури не тільки за довге тисячоліття нашого історичного життя, але й надбання давніх віків у тій же важливій ділянці, яка творить основу українського мистецтва взагалі, в справді досконалому огляді. Перед нами розкривається широка панорама, в якій зображено все, чим можемо гордитися перед самими собою, а також і перед найвибагливішими знавцями-чужинцями.

Виринає питання, в який спосіб автор дійшов до таких вершинних осягів? Проф. В. Січинський є рідким типом універсаліста, його інтересує все, що в'яжеться з його науковою темою. Він сам архітект-практик і теоретик, водночас визначний графік у практиці й теорії, а далі рідкий у нас знавець нашого минулого не лише в пам'ятках старовини, але й в описах чужинців. Саме тому й в своїй Історії він не обмежується власним зображенням теми, але наводить ще й погляди визначних мистецтвознавців-чужинців, як представлялися в їх очах пам'ятники української архітектури. Для ілюстрації наведу хоч би тільки одну таку цитату польського дослідника українського дерев'яного будівництва В. Дідушицького, який писав у 80-их роках минулого століття: „Легковажно проходимо мимо тих дерев'яних будівель, бачачи в них твір забутих селянських теслів, а читаємо з пошаною про дерев'яні архітектурні твори Швеції й Норвегії, Китаю і Японії і не бачимо, що те, що маємо під рукою, і цікавіше може й краще від тамтих заморських речей".

Шкода тільки, що проф. Січинський не доповнив своєї Історії реєстром імен архітекторів, зокрема в I-му томі, обмежуючись списком місцевостей, а такий реєстр сильно облегшував би можливість віднайдення їх на властивому місці книги. Можна висунути теж деякі застереження щодо мови. Вона виявляє своєрідні прикмети, може дещо в архаїчних формах, в яких даються відчути й льокалізми, і хоч вони не раз дивують читача відхиленнями від прийнятих норм, то все таки і під оглядом вислову автор вносить тут щось наскрізь власне, індивідуальне.

Другий том його Історії обіймає атлас рисунків самого автора і є перевиданий з попереднього ляйпціґського видання. Цей том вимагав би, безумовно, деяких важливіших доповнень. Бо тоді саме, коли в I-му томі Історії бачимо лише обмежене число ілюстрацій, обумовлене, мабуть, високими коштами репродукцій і друку, тоді можна б сподіватися, що автор доповнить цю недостачу рисунками в II-му томі, та так, на жаль, не сталося. А власне такий винятково талановитий і заслужений архітект, як професор політехніки у Львові Іван Левинський, зі своєю пребагатою мистецькою спадщиною, зокрема на терені Львова, далі Сергій Тимошенко, що, як сам автор пише, виконав проєкти 400 будов, — не дочекалися чомусь ні одної репродукції в книзі В. Січинського. Очевидно, не згадую вже про твори інших архітектів, не на міру Кричевського, Левинського і Тимошенка, необнятих ніякими рисунками, дармащо відзначених в I-у томі Історії якнайбільш позитивною оцінкою.

Згадую про ці недоліки справді нерадо, бо хочу вірити, що вони виринули тільки через недогляд, бо назагал „Історія українського мистецтва" В. Січинського відзначається такими високими прикметами, що хотілося б привітати її появу тільки словами щирого признання. Але хочу вірити, що в дальшому виданні цієї вартісної праці нашого заслуженого автора ці недостачі не повторяться.

І тут годиться висловити вдячне признання обом нашим науковим установам УВАН і НТШ, що, користуючись матеріяльною допомогою Східньо-Европейського Фонду, видали власне два фундаментальні твори з історії українського будівництва, — першим була дуже дбайливо видана монографія „Катедра св. Софії в Києві" проф. О. Повстенка, а другим є „Історія українського мистецтва" проф. В. Січинського. Обидві праці приносять честь їхнім авторам, а водночас і обом інституціям, які висунули їх на перше місце в низці запланованих своїх видань. Саме поява цих двох книг стала вже висококультурною подією в нашому сучасному житті.

Д. Горняткевич

Василь Витвицький

У ЦАРИНІ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Під кінець шкільного року, саме в часі, коли наша музикуюча молодь проходила крізь пробу публічних виступів, вийшли з-під друкарських машин два цікаві видання: „Пропам'ятна книга Українського Музичного Інституту в Америці" з нагоди п'ятиліття його існування і „Українські молоді пісні" Миколи Фоменка. Обидва заслуговують на увагу ширших кол, а не самого тільки кола заінтересованих справами музичного виховання.

Свідомість того, що музичне навчання виконує важливу суспільну ролю, була у нас останніми десятиліттями твердо защеплена. Тут, у Новому Світі, це питання набрало ще більшої актуальности й гостроти. Сьогодні ми знаємо те, в чому ще кілька років тому могли сумніватись. Знаємо, що саме тут наші діти наражені на багато примальних спокус, небезпечних особливо у тих колосальних людських скупченнях, у яких нам доводиться жити, а нашим дітям рости й пізнавати світ. Тут у більшій мірі, ніж деінде, є потреба навчати дітей музики. Ця істина вкорінюється щораз глибше і в опінії американських кол.

Недавно висловився про це один тутешній журналіст, що займається проблемами родинного життя і виховання. Його питали, чи слід вчити музики дитину, яка ставиться до цієї справи неохоче. Відповідь була: робити це треба за всяку ціну. Треба робити це для добра дитини, для поширення її знання, для вироблення кращої дисципліни. Зрозуміння і подяка дитини прийде, але на це треба почекати яких десять-п'ятнадцять років.

Пропам'ятна книга УМІ

П'ять років існування — ще рано для ювілею, але це добра нагода звітування з проведеної праці. Шлях, пройдений Українським Музичним Інститутом, провадив від Нюйоркської централі (1952) до створення розгалуженої сітки музичних шкіл-відділів УМІ. На п'ятому році були включені такі міста: Филаделфія, Нюарк, Елизабет, Джерзі Сити, Пассейк, Честер, Клівленд, Лорейн, Вілмінґтон, Балтімор, Трентон, Боффало, Гардфорд, Ню Гейвен.

Тільки одна частина праці наших музик-педагогів доходила до ширшого відома при нагоді прилюдних концертів та виступів учнів та у формі відзивів і статтей у пресі. На другу частину складалися численні серйозні зайняття над виробленням плянів і правильників навчання, над складенням вимаганого матеріялу по роках і курсах, над достосованням метод навчання до нових часів і нових умовин.

Пропам'ятна книга ділово й коротко звітує про працю керівництва і вчителів УМІ в централі і по всіх відділах, про розвиток і досягнення учнів. У книзі виразно підкреслено зв'язок УМІ в Америці з традиціями й досвідом музичного шкільництва в Україні. Цей зв'язок посилений цілим рядом музик-педагогів, що навчали там і продовжують вчити тут. На їх чолі визначний музика, піяніст і педагог а в одній особі й добрий організатор — Роман Савицький. Обмеженість місця не дає можливости згадати тут ні поданих у книзі імен вчителів, ні замітніших учнів, ні імпрез, влаштованих за час 1952-1957 рр. Це треба — і варто — прочитати в самій книзі. Тут тільки згадаю, що знайшли в ній місце вартісні статті на музично-виховні теми: І. Приймової — на вокальні теми, В. Цісика — про ансамблеву гру, Г. Лагодинської-Залеської — про фортепіянову підготовку, і трохи запобіжні статті про музичні інститути на західньо-українських землях.

Добре, що УМІ в Америці не відкриє історії від себе, а доцінює й ту корисну піонерську роботу, яку понад тридцять років тому виконали тут Михайло Гайворонський, Роман Придаткевич та інші наші музики. Про це надруковані у книзі спогади Р. Придаткевича.

Окремо варто згадати про кляси науки гри на бандурі. Як видно із звітів, такі кляси ведуться і мають успіх. Як дуже хотілося б, щоб бандура поширилася й зайняла місце інструменту, придатного для домашнього музикування. Тоді можна було б позбутися акордеона, який, на жаль, тут і там впихається навіть у програми наших дитячих імпрез.

Багато місця у книзі займають групові і окремі світлини кляс, вчителів і учнів. Це, на мою думку, слабша частина книги. Вміщення досить великого формату окремих світлин учнів, починаючи від дітей-початківців, недоцільне, а то й шкідливе з виховного погляду. „Увіковічення" на сторінках книжки, де вміщені світлини Василя Барвінського, Миколи Фоменка, Володимира Грудина та цілого ряду наших видатних музик, вимагало б більшої ціни, ніж грання початкових вправ Баєра чи Томпсона.

Пропам'ятна книга виразно показує, що на сьогоднішній час Музичний Інститут згуртовує велике число замітних сил з різних ділянок музики. Свою працю він уже поширив на камерно-концертову діяльність. У цьому — можна сподіватися — може бути заснованок живого мистецько-творчого середовища, яке притягне до себе й тих музик, що працюють поза рямцями Інституту. Багато корисного могло б зробити таке середовище, а в тому могло б бути й нав'язання до проявів сьогочасних музичних рухів, від яких ми відставали й відстаємо досі.

Ця книга є першим більшим виданням УМІ. Цікаво, чи вслід за нею не вдалося б Інститутові зрушити з місця справу інших видань з музикою, з її теорією й історією зв'язаних. Саме поява пісень для молоді М. Фоменка показує, що справа не така вже утопічна.

Пісні для молоді Миколи Фоменка

Перед нами гарно видана й ілюстрована збірка пісень для української молоді з музикою Миколи Фоменка. Пісні видані так, що їх можна співати і двоголосним хором і одночасно з акомпаніяментом фортепіяна; їх може виконувати скрипковий ансамль, врешті їх можуть грати й молодші учні на фортепіяні, бо для цього композитор зладив окремі сольові транскрипції. Вже одне це приміщення до різних виконавчих можливостей робить нововидану збірку цінною для всіх, хто має справу з молоддю та її вихованням.

В цілому збірка охоплює шістнадцять пісень, в тому числі два гимни: американський і український. Тематика досить широка: природа у різних порах року, пластування при вечірній ватрі й походи, пісні при ялинці, на честь Божої Матері, привіт далекій Вітчизні.

Микола Фоменко досвідчений педагог, тому то й його пісні мають познаки зрозуміння і знання не тільки виконавчих спроможностей молодих виконавців, але й їхнього смаку. А це власне й є суттєва вимога до творів, писаних для молоді. Тут необхідне гармонійне поєднання уподобань самого автора з тим, що подобається виконавцям його творів. Тут теж треба вміти злучити в одне легке і доступне з гарним, цікавим і змістовним. Фоменко має що сказати своїм юним виконавцям і слухачам та знає, як це зробити. Його музична мова свіжа й не застаріла. Це видно по інтонаційно-ладових рисах і по гармонійному підложжі. Досвід показує, що наші діти радо сприймають те, що звучить по-новому (в цьому причина, чому у них таким успіхом користуються дитячі твори Бартока).

Пісні Фоменка тим ближчі для нашого вуха, що в них слідний зв'язок з українською народною піснею. Подекуди, як от у пісні про ялинку, цей звязок таки дуже виразний.

Видання — як згадано — зовнішньо добре оформлене: обкладинка та ілюстрації Петра Холодного. Українські тексти Іванни Савицької, англійський переклад Люби Терпак. Шкода, що в музичному тексті не справлено деяких неточностей (напр., на стор. 77-78 одна ритмічна помилка вперто повторюється). Треба ще завважити, що й сама назва збірки — „Українські молоді пісні" — не зовсім відповідна. Та це речі побічні. Головне, що наша молодь одержала від композитора Миколи Фоменка гарний дарунок і що знайшлася інституція, яка постаралася випустити збірку в світ. Зробив це Український Інститут Америки. Залежатиме тепер від усіх по школах і молодечих організаціях згуртованих педагогів та провідників, і таки від окремих батьків, щоб збірка якнайширше і якнайскорше розійшлася. Користь буде подвійна: діти співатимуть і гратимуть нові пісні, а автори й видавці матимуть заохоту до наступних такого роду видань.

„УБИВСТВО В КАТЕДРІ" В МІЛЯНСЬКІЙ „СКАЛІ"

(До прапрем'єри опери Гільдебранда Піцетті).

По довшій і дбайливій підготові виведено в славній мілянській „Скалі", 1 березня ц. р. оперу Нестора сучасної італійської опери, майже вісімдесятилітнього Г. Піцетті: „Убивство в катедрі". Заголовок для українських читачів — гадаю — не буде новиною, бо, з нагоди приділення нагороди Нобеля англійському письменникові Т. С. Еліотові, можна було читати про його славну драму (написану 1936 р.) під цією ж назвою.

На основі цієї драми, — подібно, як це чинив Ваґнер, — Піцетті сам зладив лібретто для своєї музики. І хоч ідея опери зродилася у нього ще в 1936 р., він працював над її здійсненням останнього півтора року. Ціла опера це гимн ідеї католицизму. Складається вона з трьох дій (друга дія названа автором: інтермеццо).

Тема з англійської історії. Дванадцяте сторіччя. Журливо молитовний спів жіночого хору (три голоси) починає першу дію. Далі йде розмова трьох духовників із герольдом, а потім той же хор закликає пронизливо свого пастиря вернути до Кентенбері. І архиєпископ Кентенбері, тодішній канцлер короля Генрика II, Тома Бекеш, вертається із семилітнього заслання, хоч грозить йому і далі помста цього ж короля. Далекі йому суєти цього світу, (чотири Спокусники), він готовий тільки завжди і всюди постояти за справу релігії і церкви. Не так фізична особа архиєпископа, як його сумління, в якому релігія і мораль становлять абсолют духового життя, є центром опери. Отже психологічна драма музичного твору.

В другій дії Тома проповідує своїм вірним в катедрі й оркестра змальовує протяжним „Лярґо" — навіть із відблиском мелодики — величність і торжество хвилини (день Різдва). — Цей акт є і найбільш вдалим із музичного боку.

Коли в третій дії чотири посланці короля не потрапляють своїми погрозами змусити архиєпископа до беззастережної підданости королеві, вони вбивають його в катедрі на очах усіх вірних. Наприкінці опери хор величаво прославляє Бога і кінчиться вона могутнім „домажор" акордом.

Піцетті, що почав свою оперну творчість ще 1909 р., є досі автором дванадцяти опер. Важливіші з них це: Федра, Дебора (дехто твердить, що це саме його найкращий твір), Орсеольо, Іфіґенія та передостання Йоріова дочка (на підставі відомої драми Д'Анунціо), що вперше ішла на сцені Неаполю (1954 р.), а опісля в „Скалі".

Піцетті, з огляду на його музично-технічні засоби, називають модерним композитором, коли взагалі такого вислову випадає ще вживати. Бо ж у цей спосіб творять музичні твори вже від двох ґенерацій, отже де ж тут модерність? Хіба тільки те, що ця етикета „модерний" дає зразу ж кожному вказівку, про який рід музики йде.

Піцетті, це безсумніву добрий знавець оперного мистецтва; дуже витривалий і послідовний працівник у тій ділянці. Своїй засаді, що: „слово і музика (цитую за композитором Г. Паннаіном) — повинні бути злиті в одну цілість для засобів спільної експресії, що є акцією, себто драмою" — залишився він і — залишиться вірний до кінця свого життя. (Засада ця, зрештою, не була і не є новою у музичному світі).

На такий лад скомпонована і його остання опера. Піцетті, як добрий знаток оркестральної техніки, застосовує її стовідсотково в цім своїм творі. Тому опера ця має радше характер симфонії, а далі ораторії, головно через статику сценічної акції. Дуже важливу ролю відіграють в цій опері зрізничковані, потужні хори; щось на зразок античної грецької драми чи творів оригінального німецького композитора К. Орфа. Взагалі тільки два рішальні чинники — звичайно крім оркестри — діють у цім творі: особа архиєпископа і хор.

В опері немає мелодики. Спів рецитований, без леґата. Вона через свій психологічний драматизм мало „оперна", тобто замало театральна. Це твір музичного аскетизму (а навіть своєрідного, притаманного, цьому музикові, примітивізму) — повний ремінісценцій григоріянського хоралу. В музичних засобах можна тут вичути відгомін впливів і Ваґнера і Мусорґського і Р. Штравса, тільки не Верді. А з молодших Піцетті зближений до Онеґґера і Гіндеміта. Характер його музики не італійський і не англійський — коли візьмемо під увагу тему, — а загальний, космополітичний.

На метушливо - настроєвій прапрем'єрі з'явилася святкова й елеґантна публіка, але в чисельно дещо меншій скількості, як це звичайно буває на таких імпрезах. Причина? Як завжди і всюди: музична „модерність" опери. Тут публіка вже наперед, на „хвилях етеру" знає, чого може очікувати від даної музики.

Дириґував оперою вправно один із кращих сучасних італійських дириґентів Дж. Ґаваццені. Оркестра і хор звучали знаменито. Протаґоністом опери, в ролі архиєпископа був бас Россі-Лємені. Дуже путящий актор. (Про голос цього цікавого актора - співака не доводиться говорити, бо він його, від яких трьох років — і ніхто не знає чому — майже зовсім втратив). Всі інші, маючи малі і незначні ролі, виконали своє завдання зовсім задовільно — на скільки їм на це дозволило звучання оркестри.

Оплески були рясні, хоч дещо якби чемностеві, бо музика не викликала справжнього захвату, мимо того, що режисерія і декорації були дуже добрі. На кінці, на сцені, крім співаків і дириґента (п'ятнадцять поклонів), виступив теж італійський композитор, якому публіка влаштувала захоплену овацію.

Критика сприйняла нову оперу навіть більше прихильно, як можна було очікувати. — Загально італійська критика супроти нових музичних творів, а головно опер, є досить сувора й об'єктивна. Пригадати б хоч би гостру оцінку передостанньої опери, цього ж саме Піцетті: „Йоріова дочка" (до речі — опера міцніша, як твір, за останню оперу). Діло в тому, що тут грали ролю деякі інші чинники, крім музично - артистичних. А саме: поперше, релігійність тематики. Далі пов'язання з англійською літературою, а з цим сподівання, що може опера піде в англосаських країнах, і цим може підійде вгору італійський престиж, чого Італія тепер дуже потребує. Вкінці, щоб протиставитися лівій пресі, яка а пріорі поставиться до твору неґативно.

Однак усі критики, навіть ті, що називають оперу „майже архитвором", годяться в одному, а саме, що опера, яка є скомпонована бездоганно і зі знанням справи, має одну недостачу, а це відсутність подиху геніяльности. Бо коли є іскра генія, тоді музика, якою мовою техніки і засобів вислову не говорила б, буде завжди безсмертною.

Теодор Терен - Юськів.

НОВІ КНИЖКИ

ПОЕЗІЯ

● **Борис Цибульський. Мої Україні.** (Збірка поезій). Париж, 1958, ст. 64.

ОПОВІДАННЯ Й ПОВІСТІ

● **Юрій Буряківець. Нездоланні.** Роман. Трентон, 1958, ст. 336. (Це є „Перша Книга" цього роману).

ІСТОРІЯ

● **Петро Мірчук. Євген Коновалець.** (У 20-річчя смерти). Ліґа Визволення України. Торонто, 1958, ст. 110.

● **40-я Угодкі абвешчаньня Незалежнай Беларускай Народнай Рэспублікі.** Ню Йорк, 1958, ст. 48.

СПОГАДИ

● **Дмитро Чуб. В лісах під Вязьмою.** Репортаж - спогади про другу світову війну. Видавництво „Дніпрова Хвиля", Мюнхен 1958, ст. 108. Обкладинка П. Вакуленка.

● **Платон Стасюк. В новому світі.** Спомини і думки бизнесмена. Ню Йорк, 1958, ст. 160.

ПОЛІТИКА І ПУБЛІЦИСТИКА

● **Астольф де Кюстін. Правда про Росію.** Опрацював О. Мерчанський. Передмова д-ра Д. Донцова. Ліґа Визволення України, Організація Оборони Чотирьох Свобід України. Торонто—Ню Йорк, 1958, ст. 196. Обгортка Б. Стебельського.

РЕЛІГІЯ

● **Василь Ваврик, ЧСВВ. Люрд.** 1858-1958 — його чуда. Слово Доброго Пастиря. Видавництво оо. Василіян у ЗДА. Рік IX, книжечка 101, 1958, ст. 80.

● **Прот. М. Федорович. Святі Отці Сходу.** Життя й творчість Отців і Вчителів Св. Вселенської Церкви. Ню Йорк, Бавнд Брук, 1958, ст. 112.

ЗБІРНИКИ Й АЛЬМАНАХИ

● **Український Спортовий Клюб в Ню Йорку. Альманах з нагоди 10-тиліття діяльности (1948 — 1958).** Ню Йорк, 1958, ст. 144.

ЗВІДОМЛЕННЯ

● **Пл. сен. кер. Яро Гладкий, Голова ГПБ. Звіт Головної Пластової Булави на другі збори** Конференції Українських Пластових Організацій 1958 р. Пластове В-во „Молоде Життя", Ню Йорк—Торонто, 1958, ст. 38.

Д-р Кость Кисілевський

НОВИНИ В УКРАЇНСЬКІЙ ДІЯЛЕКТОЛОГІЇ

У 1955 р. вийшла в Києві книжка Федора Т. Жилки з діялектології української мови. Це посібник для педагогічних інститутів, тому його рівень тільки частинно науковий, а здебільшого дидактичний. Поруч наукової частини маємо тут практичні вказівки для записувачів-учителів, що мають змогу найближче підійти до об'єктів. Тому повинні мати найкращі засоби для праці в терені, про що мова в таких розділах: „Фонетична транскрипція. Дослідження діялектів методами лінгвістичної географії. Картографування. Діялектологічний атлас української мови" тощо.

З того найцікавіша могла б бути частина про працю над атласом. Одначе автор називає її ще дуже недокладною і в багатьох місцях підкреслює брак матеріялу, напр. з Волині, західнього Полісся, Слобожанщини, Степової України ... Хоч праця над складенням атласу триває вже понад 15 років, та проте не пощастило досі довести до успішного кінця. Воєнні події знищили зібраний матеріял, а також перепони збоку мовної палеонтології Марра та його послідовників „некорисно вплинули" на хід праці. Щойно в 1948 р. проф. Б. О. Ларін в Інституті мовознавства склав нову „Програму для збирання матеріялів до діялектологічного атласа української мови", що в 2-му, кращому виданні вийшла рік пізніше. На 5-ій нараді діялектологів в 1951 р. постановлено складати атласи окремих територій за означеними географічними положеннями. Закінчення тієї праці мало припасти на 1956 рік, а робота над складанням карт — на наступні роки. Чи здійснено те, ми не знаємо, хоч чуємо про діялектологічні бюлетені, в яких говориться про збірку нових матеріялів.

Як бачимо, також сам автор не діждався того закінчення і випустив свою книжку, не маючи всіх уточнень, мабуть тому, щоб сяк-так заповнити прогалину в цій ділянці та щоб дати своїй авдиторії бодай тимчасові висліди синтези власної композиції. Тому й назва книжки („Нариси ...") і фраґментаричні записи й 4 карти, врешті словник — характеризують цю важку працю тільки як часову спробу синтези, що здебільшого спирається на працях і поглядах давніших діялектологів, хоч записи переважно нові. Автор не бере до уваги останніх українських праць з цієї ділянки на Заході та в Америці.

В науковій частині автор подає совєтські теорії про розселення слов'ян, зокрема східних, що в 6. ст. творили („принаймні частина їх") спільну групу під назвою антів та заселювали південно-східню Европу. В 7 і дальших сторіччях ця спільнота мала назву русь („рось"), а її роз'єднання наступило щойно після татарської навали в XIII ст. На думку проф. Л. А. Булаховського, „процес формування особливостей української мови не можна відносити до якогось певного історичного моменту. Українська мова утворилась на основі територіяльних діялектів півдня і південного заходу Київської Русі. Її формування почалось раніше, ніж формування східно-слов'янських народностей За доби Київської Русі склалась і літературна мова давньоруської народності, що виникла на основі київського територіяльного діялекту, увібравши в себе й риси інших територіяльних діялектів східнього слов'янства" та підда вшись впливові старослов'янської мови. Після занепаду зредукованих голосних (йорів і єрів) в XII ст. починають з'являтися в пам'ятках риси української мови, хоч вони ще не свідчать про окрему її мовну систему, яка постала виразно щойно в XIV столітті.

Ці теорії не дають ясного погляду на староукраїнську мову. Ми просто не можемо збагнути, якою властиво мовою порозумівалися наші предки перед XII ст. і чому в тому часі не було вже певної системи, хоч говориться в іншому місці про територіяльний київський діялект. Можна зробити тільки висновок, що хаос потрібний цим теоріям.

В дальшому автор оповідає за думками совєтських істориків, що українська нація починає формуватися в XVII ст., саме тоді, як і російська, коли утворюється капіталістичний ринок, а її вселіле визначення припадає на другу половину XIX ст.

Сучасна літературна мова побудована на полтавсько-київськім діялекті, дякуючи Іванові Котляревському й Т. Шевченкові, що писали свої твори мовою широких мас та їх фольклору і для стилістичних функцій зберігали стародавні мовні елементи. Цей провідний діялект збагачувано структуральними особливостями інших діялектів, без вузькомісцевих рис, напр., ходю, він носе, білі хустці, гряд, курчя ... На розвиток цієї мови впливала російська літературна мова, а „після жовтневої соціялістичної революції вона досягла незнаного до того часу розквіту, заступивши вузькоговіркові особливості рисами загальнонародної української мови.

Читаючи це, дивуємося, що наукова книжка може послуговуватися такими загальниками, що бракує в ній уточнення полтавського й полтавсько-київського діялектів, які в своїй півн. частині зовсім не схожі на літературну мову; і врешті, що бракує тут харківського (наддонецького) співтворця її, а саме Гр. Квітки-Основ'яненка. Натомість підкреслено вплив рос. мови та сучасний розквіт, саме тоді, коли вона забагнена різними новотворами. Не легко теж збагнути, що розуміє автор під тою загальнонародною мовою. Коли це мова будня, то хто має силу очистити її від буденних тенденцій? Коли це мова школи, службовців, установ, то вона або зближена до літературної, або має свої професіональні особливості й ніколи не може бути загальнонародною.

В розділі „Класифікація говорів української мови" автор подає історію вивчення говорів. Він розрізняє в ній такі періоди: підготовний з кінця XVIII ст. (О. Шафонський) на Лівобережжі; описовий з деяким застосуванням порівняльно - історичної методи (з праць О. О. Потебні та К. П. Михальчука починаючи; 60-ті роки XIX ст.); новітній з застосуванням географії і марксистсько-ленінської методології, що „дослідження мовних явищ підносить на вищий щабель", але згодом: „використання даних лінгвістичної географії ще й досі не розв'язане при класифікації говорів".(?!)

Автор приймає поділ діялектів за К. Михальчуком на 3 групи-наріччя: північне, південно-західне й південно-східне, називаючи його робочою схемою. Ці діялектні групи ділить на говіркові групи, умовно, бо між ними на широких смугах існують перехідні говори, як це показують ізоглоси.

Як бачимо, цей „умовний поділ" не є для самого автора найкращий; він уживає його тільки для заспокоєння тимчасової потреби.

Автор наводить часто свої правильні спостереження, що північний діялект (північні діялекти в „Нарисах ...") та південно-західній визначаються яркою наявністю архаїзмів, що їх зближає, а рівночасно віддаляє від „південно-східних діялектів". (70, 71, 88, 89-90, 116, 137).

Чому ж тоді не застосувати мого поділу на старий і новий діялекти? Пригадую, що також проф. Іван Зілинський застосовував в останній своїй праці поділ на 3 діялекти К. Михальчука (з деякими відхиленнями), тільки тимчасово. (Див. його розвідку в ЗНТШ з 1925 р. 141-3 у відповідь на „Діялектологічну клясифікацію українських говорів" В. Ганцова). Автор справедливо зазначає, що „одною з істотних хиб класифікації говорів української мови К. Михальчука є те, що він неправильно залічував волинсько-українське „різноріччя" до південно-східних діялектів (наріччя), хоч ця група говорів має безперечні основні ознаки південно-західних діалектів." (56, 61). Так само справедливо заперечує потребу творення окремої „карпатської або карпатсько-угорської групи", що її завела Московська діялектологічна комісія (Опыт-1915), як також деякі наші молоді діялектологи. Автор заявляє в цій справі: „Проте це виділення (карпатської групи) не можна вважати правильним".

Автор наводить правильні спостереження про суттєві особливості української мови, як такої, її діялектів і говорових груп, при чому намагається уточнити їх усебічно. В цій частині не бракує помилок, особливо в акцентуації і лексиці південно-західнього діялекту.

В Словнику бракує означень батьківщини кожного особливого слова. Ця недостача відбивається на якості його.

В карті говорів, здебільшого добрій, хоч неточній, нема позначень для надбужанського (зн. грубешівського, холмського) та підляського говорів, а далі також північно-лемківського. З тих теренів обидва сусіди: Польща та УССР переселили українських мовлян. Отже, автор не вважав за відповідне бодай коротко подати до відома своїх читачів, де вони перебувають та як говорять. Хіба це не противилось би політиці. Не вагався зробити це проф. Владислав Курашкевіч з Варшави в своїй останній праці: „Zarys dialektologii wschodnio-slowianskiej . . . Warszawa, 1954, де вмістив навіть свої точні записи (з 1939 року) з околиць цілої Холмщини аж під Люблин, Білу, Підляссе й Полісся поза Пружани, Гайворонку . . . та характеристику цих дуже цікавих говорів, що мають багато архаїзмів та західніх особливостей.

Також північно - надприп'ятський говір, що тепер знайшовся в БССР, означений тільки випадково між говорами в чужім оточенню. Зате білоруська погранична смуга на Лівобережжі між Десною і Сожем наведена як загарбана УССР чужа приналежність, тобто білоруська.

Але рівночасно за східною межею УССР маємо позначення: говіркові масиви та говірки в оточенні російської мови. Хай і так, а все таки історія діялектології вимагатиме колись справжнього обличчя тієї події! Це ж іде про мільйони українських мовлян.

В карті ізоглос автор слушно виявив їх химерність та релятивність. В останніх географічних дослідженнях це явище означується як особливість, що відмовляє ізоглосам аж надто великого значення для критерій. Напр., К. Дейна: „Gwary ukrainskie Tarnopolszczyzny" називає ізоглоси побічним критерієм.

Підписаний стоїть тепер на становищі, що треба звернутись до давніших синтез та висновків на основі особливостей головних говорових гнізд (центрів), між якими „варіюють" перехідні острови, випусти і смуги. Говорові та діялектні групи творять поняття народної мови, а літературна мова — це найвища її еманація й мистецька форма, вживана найкращими мистцями слова. Інші мовляни послуговуються розговірною мовою, що повсякчасно то зближується то віддалюється від літературної.

Загалом, ця праця цікава й вартісна, дарма що має багато недостач. Можна б її назвати одним з етапів у тяжких дослідних умовинах.

Примітка:

В попередній статті „Трохи філології" надруковано помилково: (І. Зілинський) поділ на піденно-західний та східно-західний. Має бути: північно-західний та південно-східний (діялекти).

М. Пастернакова

„ІНШІ" ДІТИ

Кожний, хто візьме в руки книжечку Ольги Добрянської-Коренець п. н. „Зшиток малого монгола", Ню Йорк 1957 р. за виданням Українського Видавництва Львів-Краків 1943 р., читає її не лише з непослабленим зацікавленням від початку до кінця, але, відклавши, ще довго остається під враженням оригінального змісту. В декого з усією свіжістю оживають спогади далекого дитинства, в декого загострюється увага до власних і знайомих дітей. Ніби раптово піднялась завіса, і перед очима відкрився знайомий, вже дещо призабутий внутрішній духовий світ дитячих років.

Як мало знають батьки про оцей „приватний" світ дітей дошкільного і раньо-шкільного віку! Правда, буває, мама з особливим сантиментом вкладає у коробочку перший кучерик дитини, вписує в щоденнику дату появи першого зуба, вперше сказане слово подібне до „мама", запам'ятовуємо й багато інших дрібничок з раннього періоду життя дитини. Та це здебільша зовнішні пересічно нормальні вияви, головно фізичного життя і його зростання. Духові потреби дитини звичайно задовольняємо казковим матеріялом, і цілком спокійні за її гармонійний фізичний і духовий розвиток.

А втім, дитину цікавить не тільки казково-поетичний світ, її увагу звертають до себе в такій самій мірі і зовнішні, реальні явища довкільного життя, в тому передусім найближчого родинного оточення. Ці перші власні спостереження і відчуття є теж першим життьовим досвідом дитини. Діти не є пасивними у сприйманні вражень, навпаки, вони живо й щиро реагують, запитують і коли не дістають задовільної відповіді, самі вперто досліджують, роздумують, аж доки не знайдуть вияснення. Батьки й виховники здебільша мало цікавляться тим, що кожна дитина в більшій або меншій мірі є істотою повною емоційних та інтелектуальних комплексів, що вона має хвилини глибоких, іноді просто потрясаючих переживань, хвилини душевної напруги, болісних розумувань та розчарувань. Батьки не беруть таких станів надто серйозно, збувають дитину чимнебудь, а то й погрожують карою. Тоді дитина замикається в собі із своїми проблемами, стає стримана або готова до спротиву, що у висліді приводить до відомого в родинному житті конфлікту „батьки і діти". Про процес інтелектуального і емоційного розвитку дитини цікаво розказує Еліз Мері Ионес у своїй книжці „Телл мі".

Справа дитячого внутрішнього світу настільки поважна в науково-психологічній і виховній ділянках, що їй в чужомовній літературі присвячують окремі видання та ессеї, а також численні популярні сюжетні книжки про дітей, призначені для дорослого читача. Щоб це питання довести до ширших мас публіки, взялись за це діло фільмові продуценти, і останнім часом можна побачити на екрані психологічні фільми високої педагогічної вартости, в яких грають діти. Кращі з них це безперечно неореалістичні італійські фільми, як от „Марселіно" і ін. В біографічних романах видатних людей також майже завжди є довший розділ про дитинство як підґрунтя, з якого розвинулися індивідуальність і талан, що саме яскраво виявляються вже у тому періоді. Відомі у світі дитячі письменники докладно знають психологію дитини, і тому їх твори легко сприймають діти різних народностей. В українській літературі тема „внутрішнього життя дитини" належить до дуже рідкісних, і тому книжечка „Зшиток малого монгола" є цінним вкладом у цю занедбану ділянку нашої науково-популярної літератури.

„Малий монгол" — це дівчинка Леся (з монголоїдними рисами обличчя), що втратила маму в часі, коли її дитина найбільше потребує, коли мама для її існування є життєдайною силою. І тому дитинство малого монгола овіяне сумом, тому чарівне слово „мама" це для малої сирітки найніжніша музика. Леся передчасно умово дозріла і — прикметне сиротам — в неї особливо витончилась чуттєва натура, часто недовірливе відношення до дорослих людей. Хоча вона і її сестричка Саня разом виховуються під дбайливою опікою бабуні у вирівняній атмосфері середньо-заможного дому, Саня є звичайна пересічна дитина, а Леся — власне та „інша". Звичайно, в неї духове підложжя інше, як в Сані. Втрата любої мами сколихнула настільки її психічним станом, що вона стала перечулена, невротична, з нахилом до критичного сприймання і аналітичного способу думання. Вона любить прислухатися до розмов старших, любить виловлювати з них невідомі їй досі слова і на свій лад собі їх пояснювати. Наприклад, хтось сказав про хворого батька, що він „безвихідно" хворий, і дівчинка по овшій застанові думає: це значить, що батько вже ніколи не вийде з хати. Смерть мами, хвороба батька притьмарили радість дитинства Лесі, її вразлива душа живе в атмосфері, затіненій словами хвороба, лікар, смерть, жалоба, могила, які вона вже розуміє і боїться. Щоб не сталося знов щось недобре, вона стає пересудною (теж від когось заслухане), і з ліжечка встає тільки правою ногою, на сходи ступає теж правою. В неї, малої, є вже свій власний життьовий досвід і критична думка, і тому вона нерадо переписує з читанки віршик „Веселе щасливе дитяче життя", бо при тому думає, що той, хто написав цей віршик, не знав дітей. Сумні переживання малого монгола лише зрідка прояснюють безжурні хвилини. Це головно під час ігор, коли вона з допомогою іграшок мандрує в уявний світ. Але й тоді Леся виявляє свою непересічну індивідуальність і пребагату фантазію. Шкода, що записки у зшитку малого монгола уриваються десь на 6-7-му році життя, тобто на половині дороги того важливого періоду життя людини, коли духові сили пускають перші гони, коли зарисовується її особовість, коли думки і події мають іноді вирішний вплив на дальшому життьовому шляху. У тому власне періоді виявляють себе дуже виразно, іноді навіть різко оті „інші" індивідуальні діти, що буває справляють батькам і виховникам стільки клопоту, порушуючи встановлений, гладко причесаний порядок зайнять.

Кожний з нас був колись дитиною і з того часу має в пам'яті багатий матеріял, а проте чомусь волімо пригадувати собі й іншим лише кращі хвилини, любимо в них ставити себе як позитивного героя нашим дітям за зразок, нехтуючи тими, іноді глибоко драматичними дитячими переживаннями, які надовго, може на ціле життя оставили в душі незатертий слід.

Книжечку „Зшиток малого монгола" слід щиро привітати, бо вона появилася саме в часі, коли проблема дітей здібних і пересічних, тяжких для виховання та злочинних і взагалі тих „інших" хвилює сьогодні батьків і виховників у цілому світі, а зокрема українських батьків, однаково на рідних землях і на чужині. Авторка Ольга Добрянська-Коренець відчула і зрозуміла прецікавий внутрішній світ дитини і без моралізування та поучування, в м'якій акварельній розповіді висунула перед очі дорослих важливе питання: чи справді діти є тільки малими невинними дурачками, бездушними цяцьками, яким потрібні тільки фізичний догляд і ілюстрована книжечка?

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Нюарк, Н. Дж.

В поклоні до Героя

15-го червня 1958 р. Українська Громада м. Нюарку достойно відзначила 32-гу річницю трагічної смерти Голови Української Держави та Головного Отамана військ УНР сл. п. Симона Петлюри.

Академію підготовив місцевий комітет для вшанування пам'яти С. Петлюри. В склад його входили організації міста Нюарку, які об'єднані навколо місцевої Філії УККА та Українські Православні Церкви Святої Тройці і Святого Вознесіння.

Академію розпочато відіграням на піяно американського гимну, що його виконала знана піяністка м. Нюарку пані Дарія Гординська-Каранович.

Сцена. На ній великий портрет Героя - Полководця убраний в траур. До постументу з обох боків підходять дівчина і хлопець. Дівчинка в українському строю з червоною оксамитною стрічкою на голові. Хлопець у вишитій сорочці, в темному убранні. Це представники молодого покоління Срібної Землі. Вона з вінком, хлопчик з гербом Закарпаття. Вона з зворушливими словами звертається до Героя. Він деклямує: „Стріляли в ідею, забили людину". Віддавши поклін, стають збоку. За ними входять представники Зеленої Буковини. Привітання і деклямація. Далі представники Галичини, які наслідують приклад своїх попередників. Представники Подоння і Кубані і вкінці представники від Великої України. І так виходить на сцену п'ять пар. П'ять дівчаток і п'ять хлопців. Всі вони складають вінки, виносять свою пошану до Героя, деклямують.

„Услід за тобою
підуть ті герої
Продовжать твій творчий
і мудрий почин,
І силою духа
та силою зброї,
Завершать достойно
твій жертовний чин"

продеклямували всі гуртом ці 10 учнів з Рідних Шкіл парафій Української Православної Церкви Святої Тройці та Церкви Святого Вознесіння.

Змістовну, цікаву, наповнену живими фактами доповідь виголосив проф. д-р М. Шлемкевич. Окремі його епізоди зі спогадів викликали сльози у присутніх, які сиділи гей зачаровані і слухали.

В мистецькій частині виступив злучений хор двох Українських Православних Церков, — Церкви Св. Тройці і Церкви Св. Вознесіння, який під досвідченим керівництвом дириґента В. Пташинського гарно проспівав пісні: „Єднаймось діти України" — слова і музика Омельського, „Вкраїно Мати" — слова С. Черкасенка, муз. К. Стеценка, „Чуєш, брате мій" — Арр. К. Стеценка, „Слава Вкраїні" — слова Г. Чупринки, муз. К. Стеценка і „Вперед" — слова П. Грабовського, муз. Л. Ревуцького. Акомпаніювала хорові пані М. Павловська.

Деклямацію „Пам'яті Симона Петлюри" виголосила п-і О. Нагнибіда.

Пісні „Дума" — слова З. Кулик, музика Бобикевича; „Подайте вістоньку" — слова О. Олеся; муз. Ф. Єсевського; „Про Петлюру" — слова Ніни Зибенко, муз. о. І. Заяця при акомпаніяменті п. Г. Клим, — виконала оперова співачка п. Г. Шерей. „Марш" — В. Барвінського та „Революційний етюд" С. Шопена фортепіяно - сольо виконала визначна піяністка п. Дарія Гординська - Каранович. Струнне тріо у виконанні Р. Венке — скрипка, Вінцент Луці — віоля і Анна Мануел — віолончеля (кер. Р. Венке) зіграло бездоганно Оп 9. Ч-3 Ц-моль Бетговена.

Слід відмітити, що, не дивлячись на те, що між присутніми можна було бачити наших визначних діячів і науковців, старшин і вояків Армії УНР, — загальна присутність на таке місто як Нюарк була незадовільна. Особливо бракувало нашої молоді.

На Академії були присутні колишній прем'єр Української Народної Республіки п. проф. Борис Мартос, член УНРади інж. Василь Діберт, голова місцевого Відділу ОБВУА д-р Голінатий, отці Укр. Православної Церкви Святого Вознесіння о. д-р В. Клодницький та Церкви Св. Тройці о. прот. Ф. Шпаченко, та друзі - побратими славної пам'яти Симона Петлюри. Академія була добре підготовлена й пройшла на високому рівні. Закінчено її співом Українського гимну.

К. С.

Филаделфія, Па.

Загальні Збори „Молодої Просвіти"

10-го червня відбулися річні загальні збори молоді — дійсних членів читальні „Молода Просвіта" ім. Митрополита А. Шептицького у Филаделфії. На зборах були приявні члени Управи Патронату Молодої Просвіти, гості й молодь. Проводила зборами голова Елеонора Кульчицька. Молитву за визнання бл. п. Митрополита Андрея, — опікуна читальні, — Святим відчитала Надя Чучман, градуантка гайскулу. Звітували про працю Елеонора Кульчицька, Оля Мидловська, Ляриса Середа. Звіт обіймав діяльність за останній рік, а понадто в ділянках почитности рідної книги й членства за 5 років (від початку заснування читальні). Впродовж 5-літнього її існування до дня 30-го травня ц. р. прочитало юнацтво загалом 3,263 книжки, а діти 568 — разом 3,831 томів. Бібліотека читальні зросла (як виказує реєстр бібліотеки) до числа 1,305. Звіт виявив послаблення почитности рідної книги в рядах юнацтва (членів читальні).

З нагоди 5-літнього існування читальні Управа Патронату дала багатьом членам признання за читання рідної книги та за переведену організаційну працю (ведення картотеки бібліотеки) і визнала 3 членів першунами з назвою „Борець за рідну книгу". У висліді переведеного голосування вибрано нову Управу Молодої Просвіти в такому складі: п. Гасюк Б. (студент техніки) — голова, п. Авра Середа (студ. фармації) — містоголова, п. Ірина Волощук (уч. гайскулу) — секретар, та члени п.п. Ляриса Середа і Надя Чучман обі ґрадуантки гайскулу), Оля Мидловська, Уляна Чума, Аня Гасюк, Богданна Казанівська, Ірена Гомзяк — учениці середньої школи. Нововибраний голова у своюму кінцевому слові вказав на найважніше завдання молоді — читання доброї рідної книжки й ведення пропаганди рідної книжки. Збори закінчено молитвою „Богородице Діво".

Е. Г.

Дітройт, Міш.

Українознавство у Вейнському Стейтовому Університеті

20-го червня відбулися чергові загальні збори Українсько - Американської Культурної Фундації, яка опікується Катедрою Українознавства при Вейнському стейтовому університеті в Дітройті.

Як і кожного року звіт про роботу Фундації складав п. проф. С. Мамчур — голова Управи Фундації, та окремі члени Управи: д-р Д. Квітковський, адвокат С. Луцький, адвокат Г. Івашко, проф. В. Кізель і інші.

За Контрольну Комісію звітували д-р Гр. Годів і інж. І. Панчак.

І в звітах і в дискусії, що вив'язалася після них, крім фактичних даних про пророблену працю, висунуто низку чергових проблем, що стоять і перед українськими академічними чинниками і Фундацією.

Найперше, що як і в минуло році, фінансовий стан був головною перешкодою в праці українознавчих курсів і дисциплін. Друге, мала зацікавленість курсами, а тим самим абсолютно недостатня кількість слухачів як на елементарному так і на вищому курсах української мови і культури. Тому, першочерговими завданнями залишається мобілізація фінансів і ще більш потрібних кадрів слухачів. Для здійснення першого і другого доручено окремим членам під проводом д-ра С. Горака і д-ра Г. Тренда поробити відповідні заходи.

Ухвалили висловити подяку Об'єднанню українських професіоналістів і бізнесменів в Дітройті за сприяння збірці 1028 дол. на спеціяльному бенкеті, що був уряджений для цієї мети. Висловити подяку всім окремим особам і організаціям, що внесли більші датки на фонд Фундації, а саме: 200 дол. внесли п. Т. Цимбал з дружиною; 100 дол. п. В. Довгань з дружиною. Українська Кредитівка Самопоміч, Українська Американська Федерація; по 50 дол.: інж. І. Панчак з дружиною, п. Г. Івасюк з дружиною, п. В. Кукурба, Метрополітанський Відділ УККА; по 25 дол. п. С. Барлов з дружиною, Відділ УККА в Гамтремк, Агенція п. М. Гави, 175 Відділ УНСоюзу, власник фризієрні п. Сірко; по 10 дол. п. П. Запорожець з дружиною і п. Г. Івашко з дружиною; 5 дол. п. Ів. Ровенчук з дружиною. Докладніший звіт буде поданий після загальних зборів, що відбудуться восени, перед початком навчального року.

Ів. Р - н.

Трентон, Н. Дж.

Річні Збори Батьківського Комітету

Батьківський Комітет при Відділі Ю СУМА, місцевого Осередку ім. Євгена Коновальця, відбув 15-го червня 1958 р., у приміщенні української католицької парафії, Річні Загальні Збори.

На збори запрошено і місцевого душпастира Всеч. о. сотрудника Иосифа Атаманюка, який започаткував збори молитвою. По молитві, збори відкрив та привітав всіх присутніх, голова Батьківського Комітету Дмитро Надраґа. Зборами проводила обрана Президія в складі: Степан Саган — голова, ІванГолик — замісник голови, Михало Логін - секретар. Після ухвалення порядку нарад та відчитання протоколу з попередніх Зборів, приступлено до звітування.

У діловому році Управа Батьківського Комітету відбула 4 засідання та одну участь в Конференції голів Батьківських Комітетів при Головній Управі СУМА в Ню Йорку. Наладнано справу діяльної праці декількох здеактивізованих членів Ю СУМА та доложено старань до зреалізування мистецької самодіяльности (Мандолінова Оркестра, Балетний та Драматичний Гурток). Активність референта Юнацтва Олекси Плішука і других членів Управи Осередку СУМА як Івана Галика та його дружини, принесли багато праці Батьківському Комітетові, створюючи дівочу ланку ручних робіт вишивання. Ця ланка влаштувала Виставку українських вишивок, де між експонатами було видно і старанну працю молодих вишивкинь.

По уділенню абсолюторії обрано нову Управу Батьківського Комітету у складі: Богдан Дубик — голова, Петро Булат — замісник голови, Дмитро Надраґа — секретар, Степан Саган — організаційний, Осип Шведа — касир.

Перед закриттям Зборів о. Сотрудник вказав на основи, які є актуальними у вихованню нашої молоді.

Дмитро Надраґа

✝

Ділимося сумною вісткою
з Родиною і Знайомими, що відійшов у вічність
НАШ НАЙДОРОЖЧИЙ МУЖ, ТАТО
і ДІДО,

МИХАЙЛО ЗАМОЙСЬКИЙ

залишаючи у великому смутку дружину Анну з дому Курташ, доньки: Марію (зам. А. Боднар), Анну (зам. А. Валлен), сина д-ра Джіна Замойського та внуків Куртіса і Роберта.

ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА — відправиться у П'ЯТНИЦЮ, 18-го ЛИПНЯ 1958 р., о год. 10-ій рано, в кат. церкві Пресвятої Марії — 1745 Washington Ave., Bronx, N. Y.

Тіло Покійного спочиває в пох. заведенні Walter B. Cooke — 165 E. Tremont Ave., Bronx, N. Y. — буде похоронений на цвинтарі Gate of Heaven Cemetery.

Анна К. ЗАМОЙСЬКА — дружина

✝

Ділимося сумною вісткою, що 30-го червня 1958 р.
в гомеопатичній лічниці Мюнхен-Гельріґельсрой в Німеччині,
помер, по тяжкій і затяжній недузі,
на 50-му році життя,

бл. п. ВОЛОДИМИР БАЧИНСЬКИЙ

(Син д-ра Володимира Бачинського, колишнього посла до Галицького сойму і Віденського парляменту та генерального секретаря Народно-Трудової Партії).

Похорон відбувся 2-го липня 1958 р. на цвинтар Мюнхен-Пулях.

ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА

буде відправлена
в П'ЯТНИЦЮ, 18-го ЛИПНЯ 1958 р. — о год. 9-ій рано
в Українській Католицькій Церкві св. Петра і Павла
в Джерзі Ситі, Н. Дж.

РОДИНА

ОЛЕКСА ІВАНОЧКО

(Замість вінка на могилу Друга)

З далекого Сибіру дійшла до нас вістка, що там ще 30-го листопада 1956 року помер учитель Олекса Іваночко.

Походив він з сім'ї з м. Комарна на Західній Україні, яка перед І-ою світовою війною переселилася в Городенщину. Його овдовіла мати купила там в Живачеві хатину і кусень поля. Вона працювала з дочкою в городі і на полі, а син Олекса занимався столяркою.

Невеселе було життя безпросвітнього, збіднілого галицького села. Вправді завдяки місцевому священикові була вже в Живачеві у винайміленій селянській хаті читальня Просвіти, але вона звичайно світила пусткою. Зате у неділі і свята, так в будні гамірно було аж у чотирьох корчмах села.

Але хвиля національного відродження докотилася й туди. Завдяки стараннням священика деякі селяни посилали своїх дітей до середніх шкіл. А через деякий час в селі було вже 5 гімназійних учнів і 2 семінаристки. До цієї групи молоді серцем і душею пристав старший дещо пок. Іваночко. Він багато читав і домінував над ними життєвим досвідом і практицизмом, щирим гумором і сміливими задумами. Ніхто не знав тільки жартів і анекдот, ніхто не вмів розказати стільки цікавих пригод, що він. А коли цей гурток почав свою працю над розбудженням національної свідомости села аматорськими виставами, то пок. Іваночка в цьому ділі ніхто не годен заступити.

Так надійшла перша світова війна, яку пок. Іваночко перебув у рядах австрійської армії. Коли за старанням Союзу Визволення України й Укр. Парляментарної Репрезентації почато з українців полонених, б. вояків царської армії організувати українські військові частини, перейшов пок. Іваночко до них як інструктор. Там після розвалу Австрії захопили його були большевики і вже поставили були під стєнку. Але якась повстанська частина врятувала його від смерти. Він вернувся на Західню Україну і вступив в ряди Галицької Армії. Після нашої програної перебував 9 місяців у „славному" Стшалкові, а потім прибитий, але не зневірений, вернувся в рідні сторони.

Пізнав він молоденьку вчительку, таку ж як і він гарячу українську патріотку. Він полюбив її такою сильною любов'ю, що під її впливом здобувся на справжній подвиг. Кинув столярку і сів за книжку. При своїй очитаності і вроджених здібностях склав після кількамісячної пильної праці в учительській Семінарії в Станиславові з добрим поступом іспит зрілости, оженився і одержав враз із своєю молодою дружиною учительську посаду в селі Поточиська. Але в школі під пильним наглядом директора-поляка, йому було за тісно. Він кинувся у вир громадської праці. Його повно в читальні, кооперативі, в „Лузі". За його ініціятивою будувало село Поточиська пам'ятник І. Франкові. За це не минула його нагорода в формі пацифікації. Вкінці „для добра школи" перенесли його з жінкою і 3-ма малесенькими дітьми в корінну Польщу. Попав в мазурське село, з якого мешканцями „людовцями" не міг дати собі раду учитель „Пілсудчик". Зараз після свого приїзду Іваночко скликав батьків шк. дітей на нараду і виразно сказав їм таке: „Ми обоє українці. Ваш уряд прислав нас сюди для добра вашої школи. Якщо ви нам поможете, то ми готові для добра вашої школи дійсно працювати".

В короткому часі мазурське населення мало до них таке довір'я, що вони не тільки зуміли піднести на багато вищий рівень стан навчання і побудували новий, гарний шкільний будинок, але без погодження з ними не могли польські діячі провести в тому селі ніякої своєї акції.

Після вибуху нім.-совєтської війни в 1941. р. переїхав Іваночко на рідні землі і став директором школи у підльвівській —місцевості Брюховичі, де кинувся дальше у вир громадської праці. Цього не можуть йому простити місцеві поляки. На їх доноси арештували його в 1943 р. німці як українського націоналіста і вивезли його до сумної пам'яти концтабору в Аушвіц (Освєнцім). Щоби рятувати батька, його малолітній ще син вступає добровільно до дивізії, а обидві дочки — студентки медицини зголосилися на курс медсестер у Криниці. Це помогло. Після 9-місячного побуту в тому страшному таборі, вернувся Іваночко додому із знищеним здоров'ям.

Наближається нова большевицька окупація. Хто може, втікає на захід. Але Іваночко не має вже ані засобів ані сил. Він лишається на місці, хоч там на заході тиняються десь його улюблені діти. Працює у львівській фельчерсько-акушерській школі, де викладає фізику, хемію і біологію. Але не довго. Зараз після відсвяткування побіди над німцями 10-го травня 1945 р. його арештують, засуджують за український націоналізм на 7 років і вивозять у Казахстан. А при великому вивозі українського населення в 1950 р. вивозять і його дружину зі Львова з далеку глуху тайгу в Томській області.

Довго шукали себе нещасні громадяни „неосяжної батьківщини". Вкінці в 1952 р. приїздить Іваночко, звільнений як нездібний до ніякої праці інвалід, до місця засилання своєї дружини. Жах було дивитись на нього: справжній кістяк, обтягнений шкірою. А відгодувати нічим. До того зганяла сон з повік журба про дітей, про яких не було вістки. Вкінці після смерти Сталіна шляхом через Польщу нав'язано контакт з дітьми, які проживали на терені Австрії. Вони просили батьків, щоб переїхали до свояків у Польщі. Там вони змогли б їх відвідати. Іваночко й чути не хоче про виїзд до Польщі. Не має сил. Впрочім і там на Сибірі є гурт щирих людей, таких як і він засланців, які уважають його за рідного батька. Але настирливі просьби дітей і переконування приятелів зломили вкінці його опір. Почалися заходи про одержання дозволу на виїзд — довгі, томлячі, здавалося, безнадійні. Серед того очікування й постигла його смерть. Хоч і був виснажений до краю, а не переставав працювати. Він підшивав своїм землякам валянки. Тої штуки навчився він в Казахстані. При цій саме роботі звалився на долівку і через годину віддав духа. А на другий день прийшла з району телеграма: збиратися в дорогу.

Тяжким горем вкрилася колонія українських засланців, які його незвичайно любили й шанували, які бачили в ньому свого пророка. Вони і влаштували йому скромні похорони. Серед тайги на горбочку виросла нова українська могила. Весною і літом якась невидима добра рука вбирає її квіттям, а в річницю смерти сходиться тамошня українська громада, щоб помолитися на могилі свого вчителя, приятеля і батька.

Вістка про смерть Олекси Іваночка глибоким сумом сповила серця розсіяних по світі щирих його друзів.

І. Василишин

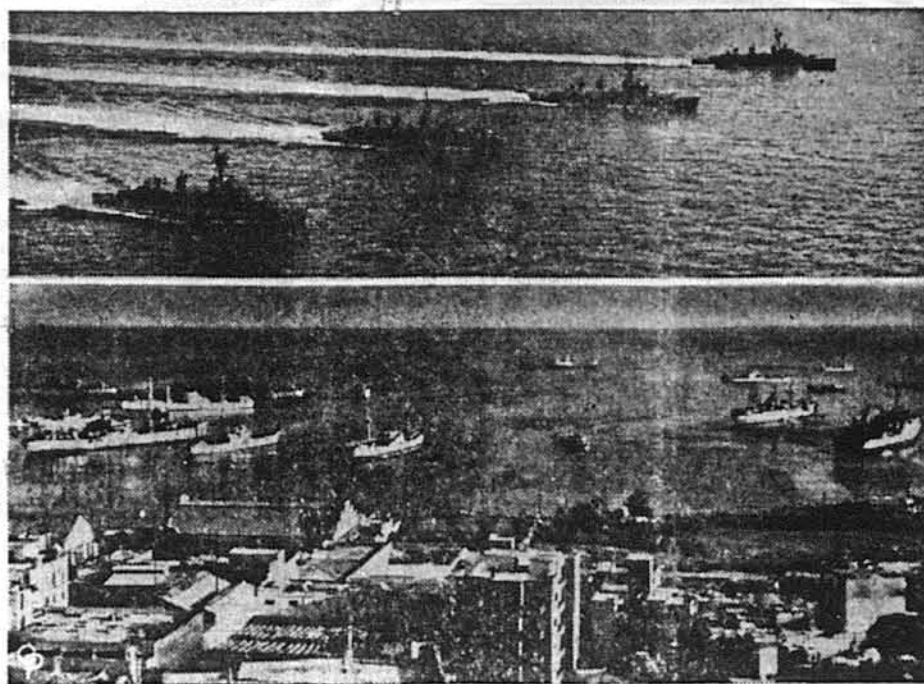

АМЕРИКАНСЬКА МОГУТНІСТЬ НА СЕРЕДНЬОМУ СХОДІ

На фотознимці вгорі видно чотири великі американські воєнні кораблі скріпленої тепер та поставленої в гостре поготівля 6-ої Фльоти ЗДА на водах східнього Середземного моря. Ці кораблі були між тими, що охороняли висадку морської піхоти в Ливані. Представник департаменту оборони у Вашингтоні заявив, що американська середземноморська фльота, в силі понад 50 великих воєнних кораблів, озброєних також літаками і ракетами, кружляє в загроженому районі. На фото внизу — американські воєнні кораблі в бейрутському порті

КАНАДІЙСЬКІ УКРАЇНЦІ ВИМАГАЮТЬ ПРОГОЛОШЕННЯ ДЕКЛЯРАЦІЇ ПРО ПРАВО ПОНЕВОЛЕНИХ МОСКВОЮ НАРОДІВ НА ДЕРЖАВНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Вінніпег. — У зв'язку з приїздом і перебуванням през. Айзенгавера в Канаді Президія Комітету Українців Канади вислала дня 7 липня ц. р. на руки прем'єра Канади Дж. Діфенбейкера таку телеграму: „Під час Вашої конференції з Президентом ЗДА буде обговорюватися, як про це були пресові проголошення, крім господарсько-економічної ділянки, також міжнародня ситуація. З цим, у нашій опінії, тісно пов'язана проблема політики визволення поневолених Москвою народів, при чому маємо, зокрема на увазі поневолені народи внутрі СССР. Ми заступаємо погляд, що, почерез позитивну розв'язку тієї проблеми, можна осягнути міжнародний мир і загальну безпеку, а негативне, чи індиферентне ставлення до неї тільки погіршує світову ситуацію. З жалем приходиться ствердити, що демократичні країни досі не прийняли в своїй політиці відповідних заходів, щоб наблизити цю проблему до розв'язки і це Москва зручно використовує для своїх плянів. Ми певні, що проголошення демократичними країнами Заходу декларації про право поневолених народів у СССР на державну незалежність і покликування через вільні вибори для себе відповідальних урядів скріпило б політичну мораль і високо піднесло б престиж демократичного табору. Для українців Канади найближча справа, це визволення українського народу. Цю проблему ми піднесли перед Вами, Екселенціє, недавно при нагоді побуту в Оттаві Прем'єр-Міністра В. Британії і повторюємо її сьогодні в тій надії і переконанні, що для неї Ви знайдете симпатичну увагу також під час теперішньої конференції з Президентом ЗДА".

● **Конгресмен МекКормек** з Мессачузетсу, видатний член демократичної більшости в Палаті Репрезентантів, домагається, щоб З'єдинені Держави зірвали дипломатичні взаємини з Совєтами, якщо негайно не будуть звільнені дев'ять американських летунів, що їх близько місяця притримують у Східній Німеччині, всупереч американсько - совєтській умові і всім міжнародним звичаям. Водночас сенатор Гомер Е. Кепгард домагається вислати американську фльоту й летунство проти кубинських повстанців, які схопили 29 американських військовиків і цивілістів.

● **Новим югославським амбасадором** у Вашингтоні призначено 37-річного колишнього комуністичного партизана Марка Нікезича. Теперішнього амбасадора Лева Матеса відкликано до Београду на становище генерального секретаря особистої канцелярії Тіта. Тіто переводить великі зміни в своєму дипломатичному корпусі у зв'язку з новим гострим конфліктом з СССР та його сателітами.

● **У Совєтах** найчастіше уживані слова, з якими звертаються до чужинецьких туристів, є „спутнік", „приязнь" і „мир", — заявив президент ради вірчих Питсбурзького університету Ален М. Скейфі, вернувшись з двотижневої подорожі по СССР з групою американських педагогів. „Треба було раз-у-раз повторювати — оповідає він — що приязни і миру не можна осягнути без взаємного розуміння, а розуміння можна осягнути тільки шляхом вільного обміну ідеями й інформаціями. На таке пояснення, — каже він — ніхто з підсовєтських людей не відповідав ані словом".

● **У Римі, Міляно, Турині, Генуї** і інших більших італійських містах робітники транспортових і комунікаційних засобів перевели 24-годинний демонстраційний страйк на знак протесту проти зволікання з укладенням нової збірної угоди. Припинився рух трамваїв, автобусів і підміських залізниць. Військовими і приватними вантажними автами намагалися бодай частинно зарадити лихові.

МІСЦЕ ЮГОСЛАВІЇ

(Закінчення зі стор. 2)

першу чергу наші організації повинні з поміччю американського уряду старатися визволити невинно засуджених українців в Югославії. Якщо Тіто заявляє, що є він приятелем Заходу, то повинен дати на те докази.

Нам здається, що Совєти плянують зірвати відносини із західніми державами і приступити до атаки. Югославія, як комуністична держава, буде добрим обсерватором в кишені західніх держав і рівночасно донощиком для комуністичного світу. Найголовніше, що західні держави своєю допомогою для Югославії самі оплачують п'яту комуністичну колону.

М. Г.

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

● **Міністер праці в канадійському уряді Михайло Стар,** вернувся дня 1-го липня ц. р. з Европи до Канади після 3-ох тижнів участи в Міжнародному Конґресі Праці, що відбувався в другій половині червня ц. р. в Женеві.

● **Інсталяція новоіменованих отців монсіньйорів** — С. Тиханського, Я. Габра і Л. Адам'яка відбулася в суботу дня 12-го липня ц. р., у Филаделфії. Після відправлення Архиєрейської Служби Божої відбулася урочистість, під час якої Архиєпископ, Кир. К. Богачевський передав згаданим отцям їх монсіньйорські відзначення.

● **Представники Українського Військово-Історичного Інституту в ЗДА** — директор цього інституту полк. К. Дацько та заступник директора сотн. Ів. Тютий відвідали дня 7-го липня ц. р., Український Військово-Історичний Інститут у Канаді та відбули в Торонті зустріч з його директором ген. Михайлом Садовським. На другий день, 8-го липня, представники обидвох Інститутів відбули спільну нараду, на якій обговорено справу співпраці й координації праці обидвох інститутів. Від Канадійського Інституту брав участь в нараді крім ген. Садовського ще сотн. Ів. Типовецький.

● **Курс Українознавства для** молоді влаштовує в днях 3 до 17-го травня ц. р., головна управа УНС та управа ОУМуФ у Франції. Курс відбудеться в старинному замку Шафодон в околиці департаменту ОВ (недалеко від Труа).

● **Петра Воробця із Саскатуну** обрано президентом Української Католицької Ради Канади на шостім річнім з'їзді, що відбувся цими днями. Воробець, шкільний інспектор, став головою на місце д-ра Івана Кучерепи, посла федерального парляменту з округи Гай Парк в Торонті.

● **Загальні Збори Т-ва Волинянків у Вінніпегу** відбулися в дні 22-го червня ц. р. На пропозицію голови ревізійної комісії п. І. Онуфрійчука, Загальні Збори уділили абсолюторію уступаючій управі. До нової управи ввійшли І. Онуфрійчук, голова; Д. Вартощук, заступник голови; А. Нетейчук, секретар; П. Пелепюк, скарбник; А. Молитвинник, орг. референт. Ревізійна Комісія в складі 3-ох осіб: П. Крещук, А. Роговський, К. Щербюк. Товариський Суд: голова М. Боровський, Матусєвич і М. Подворняк. Збори між іншими справами обговорили і прийняли новий статут Т-ва.

Купуйте в підприємствах що оголошуються в „Свободі"

ЗМІНА АДРЕСИ!

Ще раз пригадуємо нашим передплатникам, що змінюють місце свого побуту, щоб одночасно з повідомленням про зміну адреси обов'язково присилали поштовими марками 10¢ за виготовлення нової адресової клішi, а члени УНСоюзу ще й число свого Відділу.

Адміністрація „Свободи"

ТАРЗАН, ч. 4094. Дбайливо опрацьований плян.

— Ваша зустріч в просторах Африки не була припадком, — сказав Тарзан.

— На мою думку, Джім підложив якусь годинникову бомбу на вашому літаку. І тому він міг знати, де й коли вона вибухне...

— А тоді він вишахрував оту комісію, щоб полювала на цій території... і так він „припадком" міг викрити й підтвердити вашу смерть!